

Vatra veche

7

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul I, nr. 7, septembrie 2009 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I.Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

VATRE VECHE DIALOG CU LUCIAN VASILIU

LECTURI DE VACANȚĂ

Pentru câți dintre noi vacanța/concediul, printre atâtea posibile și imposibile planuri nu înseamnă și visul de a citi, măcar o parte din ceea ce s-a adunat în timp, în raft, și așteaptă rândul la lectură. Cărți amânate, lecturi așteptate pot intra în arsenalul de vacanță/concediu.

Mai ales după ce timpul pentru lectură a fost confiscat de alte tentații, mult mai facile! Dar ce mai poate însemna lectura? Relaxare? Informare? Umplerea unor timpi morți? Mi-a rămas în minte icoana unei studenții insetate de lectură, conturată de aserțiunea profesorului nostru de „Teoria lecturii”, Ion Vlad, care decretase lectura ca „eveniment al cunoașterii”!

Dar cine mai citește azi, cât citește, cum citește, de ce citește, dar mai ales, ce citește?

Mă voi limita la o anume vârstă a lecturii, cea mai avidă de cunoaștere și care pune lectura în cumpăna nevoilor personale, a exigențelor didactice.

La fiecare sfârși de an școlar, profesorii ne dădeau o listă de „lecturi obligatorii”. Era destul de dezarmant imperativul „obligatorii”, care are iz de dictatorial, de impus cu forța. Eu aș înlocui sintagma „lecturi obligatorii” cu „lecturi suplimentare”, acele lecturi care vin în prelungirea lecturilor impuse de bibliografia școlară, lecturi care să completeze, să armonizeze teritoriul lecturii. Dacă „lecturile obligatorii” erau însoțite și de exigența realizării unui „rezumat”, fenomenul respingerii lecturilor lua proporții îngrijorătoare. Pentru că lectura de plăcere era înlocuită cu lectura ca amenințare. Ca pedeapsă. Cum să mai încapă bucuria, plăcerea lecturii în astfel de situații? „Verificarea” lecturii prin rezumat era falsă, fiindcă industria copierii rezumatelor nu putea în astfel de circumstanțe decât să ia amploare. Sigur, efortul era mai mare, în absența lui „copy/paste”, formula magică azi nu doar pentru rezumate, ci pentru orice fel de referat, ba chiar de lucrări de licență și de

doctorat.

Lecturile de cărți au fost înlocuite cu lecturile de rezumate, de „povestea” pe scurt a unor opere literare!? La ce pot folosi astfel de rezumate, cred că nici cei care le dictează n-ar putea să spună.

Și-atunci ce l-ar putea să facă pe un tânăr în vacanță, pe lângă multe altele, să și citească? Cine ar putea spune care ar putea fi lecturile de vacanță? Profesorii? Prietenii? Părinții? Oricum am lua-o, tot e nevoie de „îndrumare”, de o selecție, pentru că, oricum vara e scurtă, vacanța e scurtă, iar obligațiile școlare se prăbușesc amenințător peste orice tentație a lecturii.

Sigur, încurajați de imaginare drepturi ale democrației, destui elevi cer să nu li se mai dea niciun fel de teme de vacanță, cu atât mai puțin lecturi obligatorii. Vacanța ar trebui să fie, în viziunea unora, o rupere completă de orice ar aminti de studiu, de lectură. Vin și psihologii și aduc și ei argumente că elevii nu ar mai trebui să se „obosească” cu activități nedistractive. Sport, excursii, distracții etc. etc. Despre citit nu se suflă o vorbă. Ca să nu se obosească cumva odraslele, să fie extenuați la începerea unui nou an școlar.

Și, totuși, cine scapă lectura vara, de exil? De abandon?

NICOLAE BĂCIUȚ

Foto: Sculptură de Eugen Petri

**VATRA VECHIE
DIALOG
CU
LUCIAN VASILIU**

**« Eu, unul, am deschis,
pentru supraviețuire, un
ATELIER DE POTCOVIT
INOROGI! »**

- La anii tăi, scriitorul român de mai ieri avea asigurată... „clasicizarea”. Mă gândesc și la perioada interbelică, dar mai ales la scriitorii de după anii șaizeci. La 50 de ani era asigurat traseul spre... nemurire: cărți în Biblioteca pentru toți, în colecția „Cele mai frumoase poezii”, ba chiar locuri în manualele școlare...

Cum ai califica situația de azi? E nedreaptă cu scriitorii ajunși la maturitate? E frustrant că, cu mici excepții, autori trecuți în al șaselea deceniu de viață și cu o operă cât de cât conturată, încă stau la coadă la... eternitate?

-Drag și vechi prieten echinoxist, la anii mei de dialoghist nu mă gândesc la eternitate decât când mă aflu în biserică sau în cimitir...

Bine că există manuale, ca în vremea junimistului dascăl și învățător, Ion Creangă, el însuși autor, coautor de manuale școlare... alternative. În copilăria mea învățam 5-7 copii pe același manual rufos și sovietizat, la țară, într-un sat de pe colinele Tutovei (între Bârlad, Bacău și Vaslui).

Rostul scriitorului este de moderator, de cumpănitor! Astfel văd eu înțelepciunea, în sens

clasic... Bine că nu mai stăm la coadă cu mașinile de scris, pentru înregistrare oficială...

-După o criză a Dicționarului literare, ne aflăm, iată, într-o „avalanșă” de dicționare. Mai poate face istoricul și criticul literar față la „potopul” editorial? Fără a vorbi despre tirajele cărților, de difuzarea lor... Mai poate face el o panoramă corectă/cinstită a literaturii române contemporane?

Unde s-ar situa scriitorul Lucian Vasiliu în acest orizont de așteptare? A fost un răsfățat sau un marginalizat al istoriilor literare?

- Evit, cât pot, să vorbesc despre mine însumi. M-am străduit, decenii, să scriu cu onestitate și demnitate. Uneori am șovăit... Nu am fost ușă de biserică. M-am situat, cu smerenie, de regulă, în câmp cultural explicit (de la cărți și reviste culturale până la năucitoare administrație culturală, muzeal-patrimonială).

Mă bucură avalanșa de instrumente de lucru (dicționare, enciclopedii, antologii, panorame, istorii...). E semn de maturitate și de normalitate pentru o cultură! Apreciez eforturile cercetătorilor, cărturarilor, editorilor devotați din București, Cluj, Brașov, Pitești, Timișoara, Chișinău sau Iași. Mi-ar trebui pagini întregi să elogiez nume, echipe, instituții (indiferent de prezența sau absența mea în asemenea tipuri de lucrări esențiale pentru o cultură).

Uneori am fost răsfățat și acest lucru nu mi-a făcut bine! Sunt pentru o critică literară de tip Programul revistei „Dacia literară” (Kogălniceanu, 1840). Una lucidă, argumentată...

- Ce a adus veacul de după decembrie 1989 în Iașul literar? Ce i-a luat acestuia? Se simte Iașul Capitală sau provincie literară?

-Schimbările l-au readus pe celestul magistrul Mihai Ursachi tocmai din America! Între multe schimbări spectaculoase, mare mi-a fost bucuria să văd reînflorite BISERICA, dialogul, toleranța, comunicarea și cuminecarea, dreptul la asociere liberă, la călătorie, la studii în străinătate... Și câte altele! Am putut, astfel, să ajung la Cernăuți, unde tatăl meu a fost student la Teologie, în anii '30 ai secolului trecut... I-am descoperit și redescoperit pe românii de pretutindeni, de la Matei Vișniec la Leo Butnaru. Pe filoromâni precum Erling Scholler (Norvegia – traducătorul lui Ion Creangă), pe Ding Chao și Gao Xing (China), pe Adam Sorkin (SUA). Și câți alții, români și străini...

Astfel am reușit, în urbea Mitropolitului Dosoftei, să reluăm revista „Dacia literară”, să

fondăm Societatea Culturală „Junimea '90“, să pornim Târgul de Cărți *Librex*, să lansăm *Ziua Poeziei* la Iași (statornic, de *Bunavestire!* În urmă cu... 17 ani!), să articulăm un bun *Festival româno-canadian de literatură* „*Ronald Gasparic*“ și câte altele...

Din păcate, Decembrie 1989 ne-a adus și multe lucruri rele, inclusiv droguri și boschetari, dar, mai rău, lipsă de caracter și multă impostură!

Ce i-a luat Iașului? Între altele: spiritul creștin-meditativ (suntem asediați de mercantili, de lanțuri la gât, de ghiuluri, de suficiență și ignaritate), i-a luat multe talente (care au căutat locuri mai bune de exprimare în alte spații), l-a deposedat de liniștea fertilă a străzilor patriarhale (ca pretutindeni, presărate de crâșme, invadate de mașini), i-a luat parte dintre monumente (unele retrocedate discutabil, altele păraginite sau administrate de figuri improvizate)... Multe ar fi de scris!

–„Provincie literară” a ajuns, la un moment dat, o etichetă pe borcane cu produse expirate sau fără termen de garanție. A ajuns o etichetă spăimoasă, depreciativă, soră cu nonvaloarea sau cu gama minoră, fiind tratată, ca atare, privită de sus, cu dispreț și compătimire.

Ca să însemni ceva, musai trebuie să iei calea Capitalei, să câștigi capital, să-ți faci... imagine.

De la Rebreanu la Marin Preda, de la Coșbuc la Ioan Alexandru, scriitori din lumea largului românesc s-au putut face auziți de-abia după ce au ucenicit la moara de scriitori a Capitalei.

Dar Blaga a rămas în „provincie”, Steinhardt s-a retras la mănăstire...

Există un mit al Capitalei, un miraj al acesteia, cum există un stigmat al provinciei. Nici nu poți scrie provincie cu P mare!

De ce rămân, totuși, unii, în provincie? – iată o prefață lungă la o întrebare scurtă: tu de ce ai rămas în provincie?

Bucureștiul este și Capitală și Provincie. N-are rost să argumentez, politic vorbind. Cultural, aș spune că și Clujul, Sibiul sau Iaș(i)ul sunt și Centru și Margine! Și Iașul și Iașiul! Contează și rămân lucrurile valoroase, nu cele care țin de un fel de trufie conjuncturală...

Am făcut 2 ani de școală (postliceală) în București, plecat

fiind din Bârlad (Baaadul cezarivănescian). Târgul juneții mele (orașul lui Tache, Ianke și Cadâr). La București, am terminat ca șef de promoție. Puteam să rămân în Capitală. La repartiție am avut 7 posturi, la alegere. Profesorii mă răsfățau. Un unchi deja bucureștenizat voia să mă însoare cu o dâmbovițeană de origine... maghiară, care mă plăcea... Am optat pentru Iași! Tatăl meu mă crescuse în cultul orașelor București, Iași și Cernăuți.

Deși nu aveam pe absolut nimeni în urbea clasicilor, am rămas aici, dormind în subsoluri insalubre, schimbând mai multe gazde... Într-un târziu, am primit un fel de „garsonieră” (1977-1983). Ce fericire culturală specială am împărtășit, în acea improvizată locuință, cu dialoghiști, opiniști precum Luca Pițu, Liviu Antonesei, Valeriu Gherghel, Dan Petrescu, Sorin Antohi, Liviu Cangeopol, Mariana Codruț, Nicolae Panaite, Dorin Spineanu, George Bădăraș ș.a. Boemi, năvălași, superiori vremurilor!

Sunt un vasilu-bacovian-birlic! Ar fi interesant să-i întrebăm pe copiii noștri dacă se simt „capitaliști” la Roma, Paris sau Madrid, „provinciali” la Cracovia, Salonic sau Veneția...

--Mulți scriitori români, și înainte și după decembrie 1989, au fost ispitiți de politică? Nu te-au curtat politicienii, partidele?

Trebuie să se implice scriitorul rom-n în politică?

Cum ai aprecia experiențele în politică ale scriitorilor, din '90 încoace?

- În anii '80 ai secolului trecut am făcut un fel de politică de nevoie. Tatăl meu, preot de țară interbelic, murise pe fondul Tezelor din 1971. Am fost primit cu greu în UTC. În PCR am intrat târziu (riscam să pierd postul de muncă, de muzeograf literar). Speram, cu alți colegi și amici juni și mai puțin conformiști, să reformăm, din interior, partidul... De-ale tinereții și de-ale lumii valuri!

Scriitorul cată a se implica politic. Explicit sau implicit, zgomotos sau discret, interesat sau dezinteresat. În Coreea (de Nord sau de Sud), în Cuba sau în România (de Est sau de Vest), în Cehia sau Slovacia...

Am fost un entuziast al anilor '90, cu Alianța Civică (Ana Blandiana, Romulus Rusan, Alexandru Zub, Mihai Ursachi ș.a.), cu încercările lui Laurențiu Ulici și ale echipei sale de intelectuali lucizi... Acum, navighez între deșertăciune și speranță...

-Înainte, meseria de scriitor nu era în nomenclatorul de funcții. Acum e. Dar poate fi scrisul o meserie din care se poate trăi?

Cu ce ar trebui să se ocupe scriitorul, ca să poată trăi, dar să mai aibă și timp de scris?

-În anul de grație 2009 e mai greu de marcat și demarcat autorul / condeierul / scriitorul... Este mult amatorism, veletarism, impostură. Confuzie de valori...

Suntem, în același timp, expuși, visători (idealiști), spirite civice, dar și umiliți de cei cu „palate”. Suntem cultivatori ai limbii materne (din ce în ce mai hăhăită, hahalerizată, insultată)... Suntem și jurnaliști (trăim cu ziua, dar și trăim ziua – îi căutăm sensul, îi exprimăm clipa, unicitatea expresivă). NU mercenari ai cotidianului, ci jurnaliști, să zicem, culturali... Așa ne-am trezit după marea Pace EST-VEST!

Cunosc puțini scriitori care trăiesc din scris. De exemplu, Shakespeare, Gogol, Caragiale... Eu, unul, am deschis, pentru supraviețuire, un ATELIER DE POTCOVIT INOROGI!

-Pe cine se mai poate sprijini scriitorul de azi, la nevoie? E Uniunea Scriitorilor un „sindicat” pentru... liniștea/neliștea scriitorilor?

-În vremuri grele (și când nu au fost asemenea timpuri!?), creatorii se solidarizează. Opera rămâne exprimare pe cont propriu, fie că

vorbim despre compozitor sau despre artist plastic. Ne amintim, în plan național, de grupările numite ȘCOALA ARDELEANĂ, JUNIMEA, SOCIETATEA SCRITORILOR (sărbătorim 100 de ani de asociere!). Pe fond sindical, profesional, civic...

Uniunea Scriitorilor de astăzi, alte asociații, ligi, fundații de utilitate publică, dacă au management de calitate, pot asigura un anumit confort creatorului contemporan (a se vedea suplimentul de pensie, indemnizațiile de merit, lecturile publice...). Se poate mult mai mult. Legislația europeană este fertilă, stimulatorie (a se vedea Programul de la Lisabona). Deficitari suntem noi, aici, acasă (deși pe fond de reușite recente, în teatru, film, media)...

-Sunt scriitori care se plâng că nu mai au stare de scris, că era mai provocator, mai antrenant înainte de decembrie 1989. Că interdicțiile de tot felul erau mai stimulatorie. Tu unde te situezi?

-Mă irită impostura, stupiditatea, ridiculul! Scriu împotriva lor, în principal. Împotriva politizării excesive (de ieri și de azi). Cred în Dumnezeu, în Lege, în Creativitate. Detest mercenarii, stricătorii de limbă și tradiții, noii ciocoi...

-Te numeri printre scriitorii care nu s-au mulțumit să se exprime într-un singur gen? Care sunt avantajele, care sunt capcanele „scriitorului total”?

-Scriu în mai multe registre. Când cred că am ceva de spus. Mai ales în parohia Poeziei, Regina marginalizată, neglijată, mereu amenințată cu dispariția...

-Pentru cine se mai scriu azi cărți? Dar mâine? Cine vor mai fi cei care vor citi cărți, ce cărți vor alege să citească? Ce pericole amenință viitorul literaturii?

-Odinioară, mă citea Mama (a plecat după Tata, la Domnul)... Mă citesc, oarecum condescendant, soția, cei 2 copii și prietenii care mi-au mai rămas. Pentru mâine, Domnul știe...

Iunie 2009

NICOLAE BĂCIUȚ

Foto: La Botosani, Zilele Eminescu 2006: Cristian Simionescu, Miljurko Vucadinovici, Lucian Vasiliu, Paulina Popa si Valeriu Stancu

Era supărăcioșilor

“Titlul cărții este dat dintr-un articol despre tatăl meu, în care vorbeam despre generațiile de după tatăl meu care se supără repede”, aflăm dintr-o declarație făcută de autor la lansarea cărții sale la Bookfest 2009. “Este un titlu asupra căruia mă opriseam de multă vreme, pentru că eu cred că România, și în mod special Bucureștiul, suferă de un scandalagism, de o apetență pentru scandal, pentru murdărie, pentru atacuri, pentru insulte”, mai afirmă autorul în același cadru. “Titlul cărții, se spune în publicația *Librarul meu*, trimite la cea mai rară și remarcabilă trăsătură a scrisului lui Toader Paleologu: seninătatea cordială cu care-și abordează temele, fie ele și cele mai spinoase, și adversarii, fie ei și cei mai grobieni”. La care am adăuga și umorul, trăsătură semnalată și de Neagu Djuvara.

Cordialitatea este atitudinea fundamentală a autorului în *Era supărăcioșilor*, apărută la Editura Curtea veche, a treia carte a lui Toader Paleologu, pe care avem onoarea să o prezentăm astăzi, într-un cadru al excelenței în cultură și filosofie.

Dar cum să vorbești despre cartea ministrului tău? E delicat, pentru că, oricum ai face, ar putea plana asupra comentariului tău suspiciuni de exces de subiectivitate, dacă nu chiar interpretări răuvoitoare de periaj. Din fericire, nu e nevoie de astfel de cârje critice, pentru că ne aflăm în fața unei cărți percutante, vii, o carte de idei, scrisă cu vervă publicistică, polemică, dar și cu rafinament stilistic, îndreptățindu-l pe Stelian Tănase să remarce exclamativ despre Toader Paleologu că e: „un autor care scrie atât de bine”.

Toader Paleologu contrargumentează, în același timp, și teza conform căreia publicistica ar fi un gen efemer, care are longevitatea pe care o are și ziarul - o zi. Tabletele sale publicistice nu cad însă în ne semnificativ, abordează teme care nu au termen de valabilitate limitat, care nu expiră odată cu apariția unui nou număr de ziar. Autorul dă, cum se spune, durată și semnificație clipei.

Era supărăcioșilor a fost scrisă mai ales în timp ce Toader Paleologu era în străinătate, fie în angajamente didactice, fie ca ambasador extraordinar și plenipotențiar al României în regatul Danemarcei și Republica Islanda.

Textele sunt însă mărturia interesului pentru ceea ce se întâmplă în țară, dar și semnul preocupării pentru „metehne românești”, care se văd mai bine de la distanță.

Cele trei fețe ale cărții, „Diplomație și politică”, „Conu’ Alecu și prietenii săi” și „Metehne românești”, sunt fațete ale unei realități văzută atât în dimensiunea sa prezentă, cât și în perspectiva devenirii determinată politic. Până și recuperarea nostalgică a trecutului e privită în registru comparativ.

Toader Paleologu a făcut publicistică și la *Ziua*, și în *Adevărul literar și artistic* și în *România liberă*, codiciene de largă audiență. Doi ani de publicistică, 2005 și 2006, cuprinși în pagină de carte, fac dovada unei abordări cuprinzătoare, substanțiale, a unui observator atent, erudit, cu disponibilități nu la îndemâna oricui.

Diplomație și politică, prima secțiune a cărții, ne dezvăluie nu doar un actor politic, ci și un analist politic, unul care vede fenomenul din interiorul său, riscând adesea atât diagnostice, cât și prognoze, terapii, pe termen scurt sau lung. Autorul e preocupat și de cota de impozitare unică, de lupta împotriva corupției, votul uninominal, schimbarea sistemului alegerilor parlamentare, crearea unui pol politic de dreapta puternic, dar și de dimensiunea instituțională a vieții politice, de (i)moralitate în politică, de șantaj în politică, de depolitizarea structurilor administrative, de diplomația

românească și prioritățile sale, de legătura intelectualilor cu politica, de interferențele dintre religie și politică, de imaginea BOR și rolul ei, dar și de performanțele pontificatului Papei Ioan Paul al II-lea, situat mereu într-o „ofensivă a binelui”. În ceea ce privește alegerea noului papă, e de remarcat intuiția analistului pentru varianta optimă, Cardinalul Ratzinger, ca succesorul cel mai potrivit pentru Sfântul Scaun. În aceeași ordine de idei, e semnalat și interesul entuziast pentru memoriile cardinalului Ratzinger în Germania natală.

Subiecte delicate sunt abordate tranșant, fără echivoc: „Nu pot vedea intrarea Turciei în Europa decât ca pe o periculoasă profecție politică” – spune Toader Paleologu, nouă rămânându-ne să vedem ce se va întâmpla și cu această profecție, bazată, totuși, pe argumente și de ordin istoric, politic, cultural, demografic dar și geografic. „Turcia, mai spune analistul, e prea mare pentru a intra în Uniunea Europeană” (p.73), fără a-i nega însă acesteia valorile de esență europeană.

Toader Paleologu evaluează atât starea politică internă cât și cea internațională - alegerile din Irak, Coreea de Nord în „axa răului”, relațiile americano-europene. Personaje importante de pe scena politică, de la Bush la Schröder, de la Chirac la Nicolas Sarkozy, de la Băsescu la Voiculescu, sunt radiografiate prin gesturile lor, politice sau nu.

Modelul de intelectual al lui Toader Paleologu, ne spune autorul atunci când vorbește despre intelectuali, este Montaigne pe care îl preferă lui Sartre, chiar dacă riscă să fie considerat „vag demodat” de un Andrei Pleșu. Aceasta pentru că Montaigne este „animat de imperativul moderației, imparțialității și onestității intelectuale” (p.23), dar e și „modelul actorului degajat” (p.23), iar cei care-l aleg ca model pe filosoful gascon, „vor căuta nu negarea, ci distanțarea de ambiție” (p.24). În context, analistul politic afirmă că preferă nu pe ambițioșii obsedați de posturi și funcții, ci pe cei obsedați de idei și proiecte. În cel privește pe Sartre, nu ezită însă să-l execute aforistic: „Sartre a fost un spirit strălucit, dar fals” (p. 44) și „Statuia lui Sartre nu sună urât, dar sună fals” (p.45). Voiculescu „este, cel mult, admirat de unii în calitate de „mare pișicher”” (p.63).

În publicistica sa, Toader Paleologu aplică sentințe antologice, de o „memorabilă lapidaritate”: Partidul Național Liberal seamănă „tare cu o maioneză care nu a legat” (p. 14), „Lumea politică pe care o vedem colcăie de ambițioși grăbiți și obraznici” (p.24), „Băsescu simte instinctiv că sinceritatea este cea mai bună

strategie diplomatică” (p.41), „Lenta lui ieșire din scenă (e vorba de Papa Ioan Paul al II-lea, n.m.) a fost pentru o lume întreagă o lecție practică despre arta de a muri” (p. 46), „Schmitt este pentru gândirea politică ceea ce este Heidegger pentru filosofie” (p. 49), profetind chiar că „voga lui Schmitt nu va face decât să crească” (p.50).

Miezul cărții îl are ca subiect pe Al. Paleologu, într-o abordare între memorialistică și eseu, într-un exercițiu de admirație pentru tatăl autorului, pentru cei care au gravitat în jurul lui. Această secțiune este anunțată încă din prima parte, într-un articol care marchează împlinirea a 86 de ani a tatălui autorului, ca apoi evocările să devină materia de bază a secțiunii „Conu’ Alecu și prietenii săi”, începută, simbolic, la 40 de zile de la moartea lui Al. Paleologu. Întregul capitol e un elogiu adus prieteniei, câtă vreme se spune că „nici tata nu părea că pune la îndoială că soarele într-adevăr se oprișe în fața tainei prieteniei” (p.152). Iar prietenii dintre Al. Paleologu, N. Steinhardt, Sergiu Al. George, dr. Eusebiu Munteanu sunt evocate nu doar cu căldură, ci și cu farmecul privirii în dinamica vârstei celui care le analizează. Sunt prezentate ipostaze din culisele relațiilor dintre acești prieteni, relații pe care copilul, adolescentul, tânărul Toader Paleologu are privilegiul de a le analiza din perspectiva unor vârste diferite, completând cu date inedite dimensiunea umanistă a acestor prietenii.

Acesta e capitolul care pune în evidență cel mai bine calitățile literare ale autorului, cu pagini de rafinament stilistic, dar și de rigoare a cercetătorului, cu judecăți de valoare memorabile: „N. Steinhardt (care ocupă un loc aparte în carte, a cărui prietenie cu Al. Paleologu e comparată cu prietenia dintre Montaigne și Boétie – n.m., N.B.) era un stoic” (118), „Un suflet modelat după tiparul antic” (p.130). Portretizându-l pe părintele Nicolae, Toader Paleologu face implicit și portretul tatălui său, căci „Steinhardt era, dintre toți pușcăriașii care formau grupul restrâns de prieteni ai tatălui meu, omul de care se simțea legat în modul cel mai spontan, având aceleași referințe și repere, aceleași gusturi literare, aceleași tendințe politice”. (p.138)

„Conu’ Alecu și prietenii săi” e o adevărată „Cronică de familie”, ca să apelez la un titlu al lui Petru Dumitriu, autorul e cronicarul de familie care consemnează cu ochiul fascinației prezența celor care treceau pagul casei Paleologu, de la apropiatii familiei, la familia regală, dar și a celor care țineau de universul relațional al lui Al. Paleologu, de-ar fi

să-i amintim doar pe Pera Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, regele Mihai, regina Ana, Principesa Margareta, Șerban Cioculescu, Eugen Ionesco, Emil Cioran, Barbu Brezianu, dar și pe mai tinerii Petre Guran, Cristian Bădiliță, Adrian Papahagi, Mihai Ghyca, Iulian Capsali.

Vorbind despre prietenie, autorul remarcă paradoxul prieteniei la înalții ierarhi ai bisericii, constatand că, vorbind despre mitropolitul Bartolomeu Anania, “un arhiepiscop care păstrează cultul prieteniei este un specimen extrem de rar” (p. 156)

Surprinz, apoi, în economia evocărilor, afirmații care pun într-o nouă lumină atitudinea lui Al. Paleologu politicianul. “Tata, spune Toader Paleologu, nu considera politica o activitate prea serioasă” (p. 174). Șocantă poate fi considerată și o altă mărturie despre Al. Paleologu: “tata, spune Toader Paleologu, era un mare adept al frivolității și diletantismului” (p.174)

Evocările din această secțiune, într-un demers recuperatoriu, sunt deopotrivă artă literară și document.

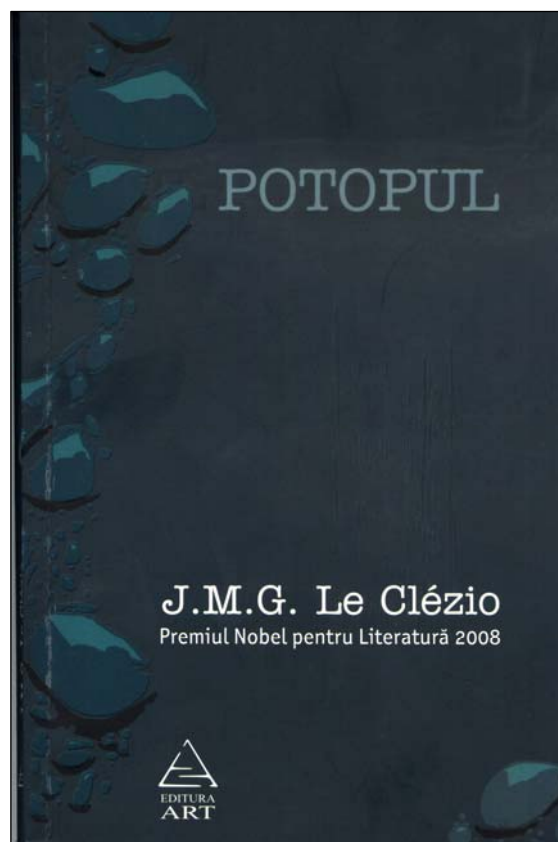
O afirmație a lui Al Paleologu, care viza familia regală, “Pasiunea vorbitului de rău i se părea, ca și părintelui Papacioc, cel mai mare păcat al românilor” (p. 163), e ca o prefață la cea de a treia secțiune a cărții, “Metehne românești”, care identifică, într-un fel, alte maladii ale spiritului, chiar dacă autorul nu este un „adept al generalizărilor” □ i nici nu consideră că aceste metehne păguboase ar fi specifice doar românilor: alături de „vorbitul de rău” pune „întârziatul”, „tutuiala inegalitară”, „cocoșismul compensatoriu”, „lipsa de rezistență la ce zice șeful”, „lipsa de încredere în sine”, „violența de limbaj în spațiul public”, „penuria de idei în viața politică”. E o evaluare critică pe care autorul consideră “că va rămâne binevoitoare, așa cum îngăduie, cred, buna distanță, deopotrivă interioară și geografică” (p.224)

Era supărăcioșilor este, în cele din urmă, indirect, un autoportret al artistului la marginea tinereții, cas ă-l parafrazăm pe James Joyce, dacă avem în vedere că după 35 de ani, și administrativ accederea la facilități acordate tinerilor se oprește.

Lui Toader Paleologu i s-ar potrive de minune ceea ce acesta identifică la Carl Schmitt: “gust pentru formulările pregnante și tăioase de tip francez sau latin” (p.50), într-o carte de publicistă densă, cu ritm, nerv, antrenantă, care te face pe tine, lector, să te descoperi, descoperind realitatea lumii care te modelează după chipul și asemănarea sa.

NICOLAE BĂCIUȚ

NOBEL PENTRU NOBEL

Aparent, nu s-ar mai putea scrie nimic nou despre un autor care a primit Premiul Nobel (francezul J. M. G. Le Clezio, în 2008), știut fiind faptul că promovarea unui scriitor, prin recenzii, cronici, prezentări, a contribuit, în timp, la obținerea majorei distincții. Și-a făcut datoria, dosarul poate fi închis. Ce mai poate urma după acest Nobel? Dar dacă am scrie numai pentru arhiva premiilor, am renunța de mult, sau numărul celor care iau marele premiu ar trebui să fie mult mai mare și decernarea lui să se facă mai des, potrivit strădaniei noastre.

Și, totuși, o carte rămâne sursă de trăiri diverse, cu fiecare lectură.

Romanul „Potopul”, de Jean- Marie Gustave Le Clezio (ediția a doua, revăzută, Editura Art, 2008), tradus din limba franceză de Viorel Grecu, poartă ca motto un proverb creol: „Privirea e nemărginită” și e o sumă a romanelor „Ulise” de James Joyce și „Numele Trandafirului” de Umberto Eco, și nu numai atât.

Romanul cuprinde 13 capitole, ce descriu tot atâtea zile ale personajului Francois Besson, un tânăr, fost profesor, neadaptat, cu un statut social nedefinit. Acțiunea începe în 25 ianuarie, ora 15.30, cu precizie, când, pe fundalul

sunetului unei sirene de alertă, Besson vede și urmărește o fată, trecând pe stradă, pe un velomotor. Drumul ei scurt, temerar, printre blocuri, până la capătul străzii, amenințat de ce avea să se întâmple, schimbă destinul bărbatului, într-un moment de răscruce, când nu știe încotro să meargă, și când afirmă că „din ziua aceea totul a putrezit; lumea este decompozabilă și renăscândă la infinit, totul este în apoteoza cifrelor și a literelor”.

În prima zi, Besson ascultă magnetofonul, în camera sa (scenă cu trimitere la atmosfera misterios-amenințătoare creată de Kafka, în nuvelele sale) și află povestea Anei, care a considerat oportun să-i trimită o înregistrare confidențială înainte de a se sinucide. O Ana sacrificată, care spune: „Nu mai pot să scriu deloc... Numai vederea hârtiei albe îmi provoacă indispoziție. Nu pricep, în ruptul capului, cum mai există oameni care scriu. Romane, poeme și alte chestii de-astea. Pentru că, la urma urmei, nu servesc la nimic. E idiot, egoist. Și-apoi, e ca și cum ai da să mănânce celorlăți”. Disperarea și renunțarea Anei îl alimentează pe Besson care pornește, precum Ulise, într-o odisee a timpului risipit prin spații banale, căutând arta, încercând s-o provoace, să spere, într-o lume amenințată în permanență, pe un pământ din ce în ce mai degradat.

O dată drumul început, nu mai există oprire, întoarcere. În zilele următoare, îl întâlnim pe Besson în cafenele, regăsindu-și fratele, „această caricatură stupidă și respingătoare” (în vreme ce portretul lui nu apare deloc, lăsându-ne să ne închipuim, mai degrabă, o iluzie care circula printre alte iluzii, ale noastre, un mineral încorporat în propriile materiale ancestrale), îl aflăm observând cum un pahar își schimbă mereu forma, îl însoțim la măcelărie, la brutărie, la florărie, la poștă, la biserică. Pretutindeni caută, parcă, anti-lumea.

Mesajul cărții este că, dacă vrem, ne putem distruge, dezumaniza, cu bună știință, așa cum, zi de zi, lovim și stricăm mingea aceasta maternă, numită pământ. Cu toate componentele ei, materiale și spirituale. Nici iubirea nu-l mai salvează pe cel pornit deodată cu potopul. Episodul cu Josette îl face pe Besson să fugă de orice obligație, păstrând amorul doar pentru clipa ce trece.

Potopul e în mintea personajului care, ca teleghidat, pleacă de acasă fără a ști când se va întoarce. Locuiește cu părinții și gândurile la mama și la tata îi sunt scoase din timpul zilei, deși câteodată se vede atras de grija lor. Am spune chiar că tot ce face Besson este în slujba unui conștient dictat, voit, dar reacțiile sunt sub

un impuls inconștient, ca-n traseele de labirint ale memoriei în opera lui Proust.

Când se-ntoarce acasă, găsește, absolut întâmplător, aruncat într-un sertar, caietul care adăpostea manuscrisul romanului de aventuri, scris în copilărie, despre negrul Oradi, pornit pe vapor într-o călătorie de cunoaștere a lumii. Povestirea din ramă conține sâmburele justificator al demersului creator de roman din mintea unui copil ce se descoperă, treptat, înstrăinat de familie, de timp, și-i pare că i se potrivește. Timpul pentru Besson este un ceas care bate în timpul scrierii: „Sunt pe cale de a scrie. Sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie. Sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie. Sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie. Sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie că sunt pe cale de a scrie.” (pag. 112)

Pe bună dreptate, romanul a fost înscris în seria novatoare a direcției „Noul Roman” francez. Spre deosebire de reprezentanții Michel Buttor, Nathalie Sarraute și A. Robbe Grillet, care mergeau pe linia scriiturii de grad zero, J. M. G. Le Clezio propune un experiment literar care se impune prin limbaj metaforic, prin fragmente de text care așteaptă să fie decodificate. Multe semne lingvistice sunt prezente și tulbură aspectul de roman-poveste, făcând trimitere la simbolistica unor gesturi, fapte, evenimente. De exemplu, un careu magic de litera A, etajele unui bloc, purtând cifre, decuparea articolelor de ziar de la rubrica publicitate, gen „caut...”, nume predestinate, în ordinea lor din dicționar, de la Sebastien la Simonetti, notarea mărcilor de la mașinile care trec pe stradă și care ocupă spații întregi, note de plată și alte asemenea inserții de nonliteratură întregesc imaginea unui cotidian trăit la limită, urmărit de gândul (auto)distrugerii.

Scena de la cușca neagră a spovedaniei, în căutarea credinței pierdute, înfățișează un personaj plin de păcate, care par să nu se mai termine. Sunt spuse/ scrise pe nerăsuflăte, atât de multe încât preotul nu mai apucă să spună decât „Asta-i tot?”, după care Besson continuă cu: minciuna, egoismul, invidia, lenea, lașitate, refuzul dragostei, rănirea sentimentelor, uitarea. El nu încearcă să iasă din această capcană a răului, a dezumanizării, ci adâncește multe ispite, ajungând să fie chiar cerșetor și ucigaș. Am spune că nimic nu-i rămâne străin.

Deasupra tuturor, avem bucuria de-a trăi în cartea prezentată un limbaj senzual, ne-vicios, atipic, adânc, provocator, care întreține o atmosferă de plăcere a lecturii, la nivel înalt. E o trăsătură proprie marilor opere, încărcate de mister, ceea ce ne dovedește că și în cel mai bine

conturat postmodernism, își găsește loc eternul romantism: „Părul ei era negru, însă ochii adânci, imenși, aveau o culoare stranie, deopotrivă verde și violetă, atât de transparentă încât parcă puteai intra acolo, s-o traversezi cu trupul ca pe un simplu ecran de fum și să trăiești de partea cealaltă a încadrării sale, într-un fel de paradis.” (pag. 71)

Tehnica de compunere a acestui roman, de călătorie, de formare, de salvare, se sprijină pe tot ce a fost mai bun, până acum, prin abordare, curent, punere în abis, în materie de narativ. „Potopul” este un roman de tăria parfumului de capodoperă a literaturii universale, seducător, contemporan cu poezia, cu foarte multe jocuri stilistice, cu o abordare coborâtă din meditație filosofică asupra rostului pe această lume. („Un tip pretindea că pentru a fi fericit era suficient să ai un sistem.”)

Motivația Academiei Suedeze la decernarea Premiului Nobel pentru literatură, pe anul 2008, a sintetizat că scriitorul Jean- Marie Gustave Le Clezio este „un autor al noilor frontiere, al aventurilor poetice și al extazului senzual, un explorator al umanității dinăuntru și dinafara civilizației dominante”. „Potopul” reprezintă gândurile care ar putea desface omenirea, făcând-o să meargă cu pași siguri spre înapoi, sentimentele care alunecă de la cerebral la instinctual. Dar măreția unei expresii artistice sensibile, naturale, convingătoare, fac din carte o supraviețuitoare.

ELENA M. CÎMPAN

Maranon sau Adevărata istorie a descoperirii Lumii Noi

„Tierra! Tierra! Lumbre! Tierra! Pământ! Pământ! Foc! Pământ!” – două din elementele fundamentale ale vieții sunt angajate în aventura cărții(călătoria): pământul și focul!

Romanul *Maranon sau Adevărata istorie a descoperirii Lumii Noi*, apărut la Editura *Cartea Românească* (2008), reprezintă debutul în proză al Ruxandrei Ivănescu (critic literar), o versiune românească postmodernă bazată pe contestarea, mai întâi, și apoi reiterarea faptelor: istorie și mit.

Titlul cărții promite o revelație: intrăm în „culisele” istoriei, totdeauna diferite de varianta oficială. Autoarea sfarmă barierele înghețate ale datelor exacte din documente și înnobilează cu trăiri autentice portretele neclintite ale personalităților care, deja, au scris istorie: personaje reale, precum: Vincente

Pinzon (căpitanul vasului *Nina*), Martin Pinzon (căpitanul *Pintei*) și Juan de la Cosa (căpitanul *Santei Maria*), suveranii vremii și Cristofor Columb (Cristobal Colon), sau Louis Dunois (Luis), ipostaza vocii auctoriale. Spaniolizarea numelor poate fi indice al ibericului spirit aventurier, pornit în aflarea lumilor posibile ca noi, lumi „nedescoperite”. Naratorul omniscient dinamizează epicul prin folosirea unui stil oratoric fluid, potrivit atât contextului istoric, cât și statutului său social. Pe parcursul evenimentelor, naratorul suferă o modificare de „rol”: până la expediția pe mare, Luis este protagonist în prezentarea propriei vieți, apoi trece în postura de observator ca personaj-reflector al evenimentelor.

Structural, romanul este alcătuit din trei părți: *Corabia de aur*, *Pământul făgăduinței* și *Procesul lui Cristobal Colon*. Titlul primei părți reprezintă numele unui han din Spania, unde se reunea comunitatea marinarilor – un reușit Turn Babel. Dar hanul este o replică a spațiului sadovenian. Hangița și fiica ei aparțin onomasticii românești: Ana și Ileana (Ancuța povestirilor sadoveniene și Ileana Cosânzeana basmelor noastre, mostre ale culturii românești căreia îi aparține și personajul-reflector). Hanul e locul în care se urzesc fanteziile în jurul „misteriosului continent nedescoperit”, începând cu istorisirea Anei despre basmul „Tinerete fără

bătrânețe și viață fără de moarte”(un intertext cu trimitere spre folclorul românesc în jurul căruia vor pluti noi simboluri). Substituirea schemei narrative românești cu cea a basmului este anunțată printr-o premoniție a iminentului destin al personajelor: „fără amintire, nemurirea nu există”. De aici, întoarcerea din continentul descoperit și povestirea celor întâmplare este preferată rămânerii în istorie ca eveniment. Alegerea basmului nu a fost întâmplătoare; versiuni motivice se regăsesc în folclorul popoarelor și încă din timpuri îndepărtate (Epopoea lui Ghilgamesh) – de aici, și ideea unui Turn Babel.

Romanul conține credința în destin, lucru certificat și prin deznodământul „pre(a)știut” din paginile istoriei (acum, dominanța intertextului anulează timpul, făcând posibilă continuarea, în prezent, a evenimentelor consumate cândva). Însă, prin stilul alert al scrierii care dă senzația de imprevizibil, prin caracteristicile personajelor și ale încărcăturii emoționale în situațiile de maximă tensiune, având darul sensibilizării cititorului, aproape că îl determină pe acesta să spere că finalul va fi inedit, un altul decât cel istoric.

Destinul este cel care îl aruncă pe Luis în acțiune, prin promisiunea făcută de a lăsa scris adevărul despre expediție. *Maranon*, însemnând „labirintul” în limba spaniolă, este metafora fluviului Amazon. *Maranon* simbolizează, de altfel, destinul ilustrat printr-o spirală încrustată pe un medalion primit de la un indigen (un indian) pe a cărui față apărea, de asemenea, un desen în alb – un simbol pentru destinul ce urmează a se scrie: *Omul în Alb*. Un element halucinant: *Omul în Alb* prezice scrierea istoriei adevărate și apariția ei într-un răstimp de 500 de ani. Acesta reprezintă oarecum ironia romantică: romanciera întrerupe iluzia poveștii, amintind cititorului că ține în mâini o carte, prin potrivirea datei descoperirii și a apariției volumului în cauză, folosirea persoanei I în narațiune găsindu-și o nouă (și ingenioasă) motivație. *Omul în Alb*, pentru a fi înțeles, desenează în nisip forma spiralei. Acest act „creator” își găsește ecou în roman, ilustrând cursul sorții prin conturul liniei sorții în nisip, gradat, pe măsura desfășurării epicului. Capacitatea prezicerii unui destin este motivată de situația că nu e nimic nou sub soare: tot ce s-a întâmplat se va întâmpla din nou, cu alți oameni și prin alte căi. Astfel, destinul individului este unul deja consumat, undeva, în istorie și poate fi reactivat, reîncărcat cu alte energii ale altor motivații. Așadar, expediția de descoperire ilustrată în roman nu e o premieră, întrucât

existau deja niște hărți aproximative în biblioteca Vaticanului despre un oarecare pământ, undeva, la Apus, iar motivația eroilor de a pleca în acea călătorie constă în conservarea aventurii: unele personaje fuseseră deja acolo, mai înainte de scrierea cărții.

În momentul oscilării între viață și moarte, personajele sunt purtate de trei indieni înveșmântați în alb și sunt duse pe „insula din mijlocul lumii” (intertext ce aduce în memoria cititorului *Insula din ziua de ieri*, de Umberto Eco), care se presupune că s-ar afla tot în apele Lumii Noi. Ritualul „salvării sufletelor” reprezintă împlinirea parțială a destinului, atingerea tărâmului „tinereții fără bătrânețe și a vieții fără de moarte”, desăvârșirii lipsindu-i doar întoarcerea în lumea reală, vestirea unui succesor (nelăsând amintirea să moară) și decesul fizic. În acest caz, cei trei indieni pot fi asemuiți unei variante triumvirale a lui Caron, de pe râul Styx. Întâmplările miraculoase de acest gen din Lumea Nouă sunt literalmente posibile (întâlnirea palpabilă cu cineva decedat), întrucât acestea au loc pe un tărâm încă nepătat de omul modern, în care rațiunea și mai ales știința nu au distrămat încă vechile rituri. Pe de altă parte, apare și tentativa unei explicații raționale, morțile subite ale celor întorși din Lumea Nouă sunt motivate printr-o posibilă otrăvire cu arsenic, prin modalitatea întâlnită și în *Numele trandafirului*: otrăvirea colțurilor paginilor lipite.

Spre final, se revine la evenimentul inițial al romanului, în care Luis dă curs scriiturii care pledează pentru o Carte ca Lume Nouă nu doar a scriitorului, ci și a cititorului. Se conturează astfel un al treilea plan temporal – primul, plan exterior, viitor, al cărții care se va scrie (și care-l are protagonist pe cititor); al doilea, al cărților despre Lumea Nouă, cărți deja scrise, depozitate în biblioteca universală la care face apel memoria colectivă (un plan trecut); respectiv, al treilea actual (plan prezent), dat de cartea ce tocmai se autopropune ca teritoriu descoperit: o altă Lume Nouă, având ca protagonist personajul-reflector, ipostaza autoarei înseși. Din morțile succesive ale autorilor-exploratori ce au (re)descoperit Lumea, vechi tovarăși de călătorie, reiese motivul dominant al cărții, stare susținută de visul pe care îl are Luis chiar în noaptea începerii „Istoriei”, și anume: morții cer ajutor, strigă spre a fi salvați de la uitare. Iar vocea autorului, Luis, le iese în întâmpinare, oferind Cartea ca posibilă Lume Nouă, un teritoriu al regăsirii călătoriilor de peste timp. Acest destin îl bântuie pe Luis, pe parcursul evenimentelor, prin reflexul asocierii

lui cu „cel care trebuie să scrie Istoria” în ochii celor din jurul lui. Cartea în sine devine personaj. Ea își deapănă propria poveste și reprezintă romanul scrierii romanului. Astfel, în calitatea ei de personaj imaterial, cartea este o puternică unealtă a destinului, smulgându-l cu înverșunare pe Luis din situații-limită, căci el are crucialul rol de liant dinspre imaterial spre material, dinspre stadiul de idee și eveniment consumat în stadiul de negru scris pe albul sfidător al uitării.

Variantele disjuncte din titlul romanului propun două perspective: una exterioară, istorică - *Adevărata istorie a descoperirii Lumii Noi*, dinspre care se relatează faptele petrecute cândva; respectiv, perspectiva interioară, personală - *Maranon*, reprezentând destinul fiecăruia dintre cei consemnați, replică a maratonului existențial. În ansamblu, romanul *Maranon sau Adevărata istorie a descoperirii Lumii Noi* este reșezarea istoriei umane în paradigme mitice prin re poziționarea contextuală a omului simplu înscris în într-un timp socio-politic în care se petrece succesiunea dramatică și fulgerătoare a suveranilor. Setea de adevăr dus dincolo de mormânt este acut susținută, în ciuda tragicului deznodământ dat de triumful notorietății „profitorilor”, precum: Columb și Americo Vespucci. La urma urmei, regii au câștigat bătăliile, și nu soldații!

ANCA CHIOREAN

Povestea răsăritului

Vrednicul scriitor Nicolae Băciut prezintă, la Editura Nico, volumul „La răsărit de apus”, prin intermediul căruia transformă subiectele expuse în ziare și reviste în adevărate pagini de carte în care primesc un nou contur eleganță, rafinament. Constatăm că Băciut are o grijă pentru construirea frazei, ceea ce ne ghidează dincolo de opinii spre literatura pură, textele cu un orizont extins făcându-ne din cititori participanți. Subiecte diferite din lumea care ne înconjoară, cu precădere din cea artistică, privite din unghiuri diferite într-o carte care comunică mesaje bine semnalizate între autor și receptor. Coperta, bine inspirată, este zugrăvită pe baza unei fotografii realizată de Melania Cuc la Archiud. Cartea începe cu citatul „Prostia va avea bani, iar nepriceperea va avea putere” a lui Andrei Pleșu, Băciut conturând, prin intermediul textelor note despre sentimentul românesc al ființei, unde patria de pământ este mult în urma patriei de cuvinte, deși pe alocuri vorbește și despre o literatură a exilului sau

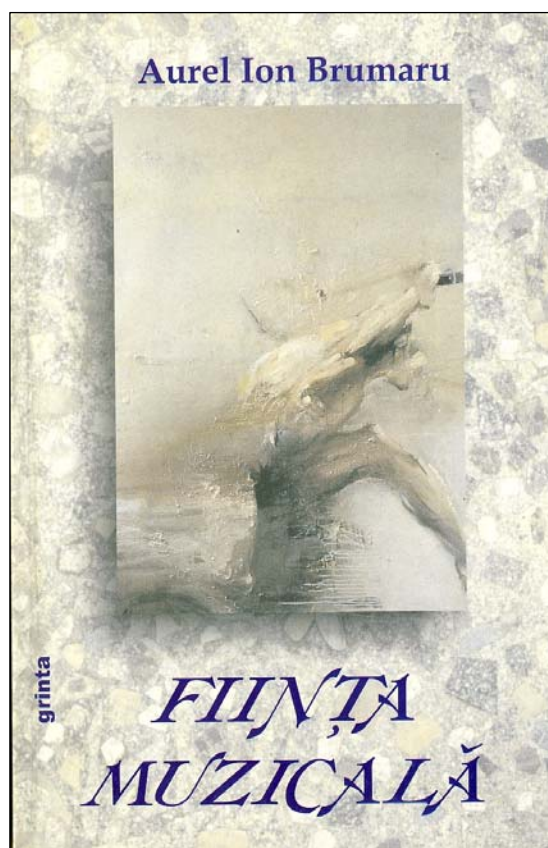
exilul în literatură. Bariera străinătății este spartă, însă, prin scriitori ca Daniel Renon sau trubaduri ca George Ani. Când cineva ne supără suntem sfătuiți să-l recitim pe Eminescu sau să luăm aminte la cugetările părintelui Steinhardt, despre care Băciut vorbește într-un interviu semnat de Emilian Cira. Nu lipsesc scrisorile cordiale din corespondența cu Doina Cetea sau întâmplările petrecute cu fratele Grigore Vieru și artiștii Doina și Ioan Aldea Teodorovici. Scriitorul ne face părtași la masa de lucru, unde facem cunoștință și cu biblioteca din casă, cu scriitori interziși sau cu gruparea Echinocțiu. Nu lipsește din carte magia cuvântului sau îngerii construiesc din cuvinte dintr-un alfabet al poeziei. Pe aceeași linie suntem părtași la călătoria în Țara Sfântă sau la viețile sfinților români, Băciut amintindu-ne de mitropolitul Gavriil Bărnulescu Bodoiu, originar din Bistrița. Și pentru ca meniul să fie complet, nu lipsesc nici vedetele românilor gen Busuioc, Becali sau Cleopatra. Cartea se încheie prin câteva materiale mai mult sau mai puțin oficiale despre munca din ultimii ani de la Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, unde Nicolae Băciut este director, conturându-se un bilanț al multelor și importantelor acțiuni culturale. Volumul poate fi inclus în seria de cugetări a Editurii Nico, Nicolae Băciut reușind să fructifice, cum numai el știe, fiecare gând transformându-l, prin prisma psihologică, filozofică și literară, într-un subiect.

MENUȚ MAXIMINIAN

„Nenumitul”, între vis, ființare și formă

Nenumitul, la Aurel Ion Brumaru, răsare dintr-un „portativ” al ființării, care se regăsește, neîndoielnic, în paternul metafizic al abordării auctoriale. Proiecția ființei în ființare este antecedată de visarea formei, ori aceasta/forma este precedată, la rândul ei, de „calea” ontică. Filosoful brașovean, aflat într-un adevărat periplu gnoseologic, se îndârjește, iată, să mai adauge câteva observații identitare despre „des-tăinuirea” ființei. Și o face cu deplină aplicație analitică, pornind uneori de la constrângeri a căror alterabilitate părea până de curând un fel de limitare gnoseologică. Un senzor hermeneutic așadar, întru decopertarea ființei, activează „țesutul” acestei esențe a frumuseții aoractice. Metodologic vorbind, „**Ființa muzicală**”, Vol.I (Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2005) deschide orizontul labirintului interpretat, „*patența ei este interpretarea însăși*”, așa cum se întâmplă și în muzică („*Muzica nu este pe portativ, nu este în note, muzica apare abia în momentul în care este interpretată...*”, spune autorul). Până la interpretare însă, ființa trebuie să-și consume, labirintic, în-făptuirile. Sondarea labirintului necesită, și ea, o des-tăinuire, așadar devine o încercare/o ființare întru ieșirea din labirintul ființial. Aș spune că aceasta este adevărata ființare/ființarea labirintică, singura care poate deschide calea interpretării. După Constantin Brâncuși, „*Coloana fără sfârșit este negarea Labirintului*” (apud Constantin Zărnescu, în „**Aforismele și textele lui Brâncuși**” – Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1980). Dacă, pornind de la afirmația lui Brâncuși, am construi un sistem matematic de axe rectangulare, atunci „orizontala” ar întruchipa exact Labirintul, în timp ce „verticala” este întruchiparea **Coloanei** brâncușiene. Dar Labirintul este șerpuitor, îndoielnic, amăgitor, te îndeamnă la sacrificii rareori răsplătite și este, în același timp, „consumator” de vise ce nu-și vor mai găsi forma/realizarea/împlinirea; este, în sine, o limită. Coloana ce duce către Infinit depășește limita, destăinuie purcederea către libertate și lumină, către zbor și înălțare: *phainomenon*.

Organizarea internă a studiului, semn al unei analize metodologice acribioase, scrutează, de dincolo de „privire”, într-o tăcere care așteaptă descătușarea vibrațională a

formelor/chipurilor/întrupărilor. Se arată aici o muzică a stărilor ființiale (personajelor) analizate, încât perspectiva reclamă și o muzică (în chipul interpretării) a analizei, Aurel Ion Brumaru abordând aici *similaritatea* și *antiteza* într-o interpretare liniară care ar putea înșela lectorul neavizat. *Similaritatea* este specifică studiului istoric, în timp ce *antiteza* este specifică introspecțiilor filologice și filosofice. Abordarea aceasta frapează, numai până când realizezi că *similaritatea*, legată în *antiteză*, poate ajuta, în egală măsură, și analizei filologice, și celei filosofice, și chiar altor domenii de studiu. Și, iată, găsim aici chiar sensul/direcția interpretării, ne convinge A.I.Brumaru: „*Hermeneutica e creatoare, (...). Interpretarea – metoda cu drumul cuprins în ea (hodos) și vegheată de călăuza mitologică, zeul Hermes, dă drumul spre ființare; dă adică trupul, dă chipul...*”.

Căutarea întruchipărilor, întru ființare, șochează și ea, la prima vedere, căci „*privirea deși e în ochi, ochii nu o conțin, e dincolo*” avertizează autorul. Așadar, pentru a fi, în întâmpinarea fie a seducătorului Don Juan, fie a nevibrantului (lipsit de muzicalitate) K./Joseph K (odată cu A.I.Brumaru: „*Non muzicalul Franz Kafka e astfel încă ființa mâniașă pe tot ce nu poate fi el în celălalt*”), fie a muzicalului – laborios – Adrian Leverkühn, trebuie să ai descendență hermeneică, să fii nobilitat de zeul Hermes. Numai astfel ți se permite accesul în

„dincolo”. Drumul/parcurgerea rămâne estompat/ă în umbrele Labirintului, acolo unde ființarea celor trei/stări se ascunde-n uitare/amneză, eliberând, în „dincolo”, doar esența/forma/ „nenumitul”. Analiza auctorială se înfruptă, și ea, din umbrele Labirintului, în chip hermeneic, străbătând cărările ontice ale celor trei. Don Juan se regăsește, astfel, în suma propriilor sale infidelități, ne-muzicalul K – originând propriile-i limite – caută evadarea din constrângerea labirintică în ceilalți, așteptând un moment prielnic întru eliberare, laboriosul Leverkühn reconstruiește întregul, conținut în sine („*autocontenent*”, vezi A.I.B.), doar pentru a-i da chip de operă. Aievită se desprinde însă de spațiu, lăsând ființarea în acutele înstrăinări. Privirea, oricât de fidelă ar părea, pierde din consistență, fiind izolată în ordinea cosmică. Altceva, deci, pare să lucreze întru decopertarea ființei, pentru a-i dest(ă)inui împlinirea/esența/și, parțial, rostul.

Se pare că „Fumosul”/„Nenumitul” se revendică din stări ființiale triadice, precum și aceasta propusă de autor: rătăcirea/infidelitatea lui Don Juan, înstrăinarea/alienarea lui K/Joseph K. și suspendarea eterică la Leverkühn. Nu întâmplător, în fuiorul triadic, personajul nodal este K/Joseph K., el adăugând, întregului, firul esențial, cel al experienței ființiale tragice, demers fără de care „opera” evadării ar rămâne o simplă schiță nefolositoare, numai și numai a infidelității primordialului Don Juan. Căci, iată, zice Soren Kirkegaard, citat de autor: „*Găsesc în Don Juan o trăire demonică de nestăvilit, furtunoasă existență a primordialului.*” Infidelitatea, așezată în trăire/experiență, stă, și ea, în temelia chipului operei/„ființei text”. Triada dă ființare și frumusețe numai prin *autoconținutul* ei, așa cum – spune A.I.Brumaru – „*macrocosmosul apare ca un microcosm în propriul său interior*”.

Doctă și sever cenzurată, analiza brumariană, descendentă din Constantin Noica, adaugă sistemului filosofico-analitic o nouă bornă hermeneică. Masca ființială (lat. *persona*/gr.*prosopon* = masca actorului) poartă tragismul ființării întru renaștere, tragismul îngemănat al infidelității și alienării/înstrăinării, pentru a-și găsi interpretarea, în chip muzical/vibratoriu, dincolo de text. Un fel de **Odă a bucuriei**, pe un portativ al luminii și înălțării. „Ființa text” apare, astfel, în „chipul” elaborării/arătării/înfrățirii „căii” ontice, din tragismul ființial. „Textul” ființial se arată, și el, a fi chiar **suma** peripețiilor/trăirilor pe „calea” ontică.

Înfruntarea

Astfel au stat, peste
limpezi
izvoare întrupate din
stele

între stâlpii de rouă
erau ca o ploaie de lacrimi

sculptate-ntr-un vechi pergament
nimic nu le sta împotriva...

înfruntatu-s-au efluvii de timp
lepădatu-s-au cerurile

și-ascultam cum peanii îngână
un cântec de nimeni știut.

EUGEN AXINTE

Combustia trăirilor însă dă lumina ființială/muzica, arătată chiar în „chipul” operei, în timp ce „opera” ființei este eliberarea din Labirint și înălțarea în lumina din „dincolo”. Dar, oare, lumina aceasta nu a fost chiar „călăuza” din Labirint? Către lăcașul luminii ești călăuzit chiar de către lumină (ascunsă în ea însăși, travestită), unde-i oferi audiență, pregătindu-te, așa, pentru un alt ciclu de „infidelități”, „alienări”, „iluminări”. Nenumitul este chiar frumusețea, purgată în Labirint. Împreună cu Aurel Ion Brumaru, în Uvedenrode, aezii, juglanii, minesingerii, rapsozii, trubadurii, truverii și ceilalți slujitori ai muzicii au încheiat contracte de muncă întru eternitate/pe durată nederminată. Căci, vezi bine, în „**Ființa muzicală**”, **Vol. I**, nu muzica este temeiul hermeneutic al interpretării, ci Nenumitul, muzica arătându-se a fi doar destinația în metafizic, dinspre *ens naturae* spre *ens entium*.

(Aurel Ion Brumaru – **Ființa muzicală, Vol.I**, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2005)

EUGEN AXINTE

Brașov, 18 iulie 2009

VERBUL ÎN NUDITATEA SA

„Oglinda verde” este pentru **Eugen Evu** volumul de versuri în limba română și limba franceză concomitent, o încercare de a evada într-o altă cultură și într-un alt spațiu spiritual, sub privirea atentă a Lindei Bastide, Ex Vicepreședinte al Societății Poetilor Francezi, de fapt o variantă a trăirilor unui poet român consacrat spusă mai altfel, în efortul de a se apropia de oameni.

Cartea a apărut în anul 2008 în colecția „**Poetes a vos plumes**” – Paris și beneficiază de un argument scris de **Linda Bastide** referitor la **metaforele plasticizante**, ivite dintr-un postmodernism controversat și corosiv în care au căzut mulți autori, dar din care poetul de față a reușit să se eschiveze.

Eugen Evu însă evadează din ritm, acceptă starea poetică autentică, dar și suferința de a rămâne sub puterea unei vieți misterioase ca un vers argintat în scrierile vechi, armonizate cu vitalitatea descoperitorului, a inginerului de metafore într-o fizică a formulelor care ne conduc spre relativitatea unui sentiment **neauzit de lumină**.

De ce oglinda verde, de ce această metaforă ?

Poetul crede într-o patrie a poeziei pure în care te vezi viu, dincolo de limitările zilnice, este confirmarea transcendenței spre divin ...Poate că oglinzile au clorofila eternității, ele pot prelucra sevă la lumina inimii ...

Experiența aceasta, cu ieșire spre marea literatură a Europei, vine dintr-o stare a poetului captiv într-o culoare, e joc de cuvinte târzii în căutarea lui Dumnezeu și talentul de a reface relațiile dintre cuvinte, de a redescoperi alături de cuvinte contradictorii, dar care se apropie, busc, prin prospețimea mesajului, a ideii ...

Sincer, ca de obicei, artistul se deschide spre celălalt, dintr-o dragoste mai puțin înțeleasă în vremurile noastre, de fapt și mărturisește: „*eu sunt timpul meu / Nimic altceva*” – e un curaj nebun, e curajul proprietarului de secunde alunecoase în oglinda verde. Amprenta iubirii unice, **sămânță** a vieții și smulgere din moarte, îl marchează pe poet, îl motivează spre altceva, cum și sugerează ...

Când privește spre lumea în care trăiește, o lume care a uitat modul cum se face binele pentru celălalt, Eugen Evu vede suferința celor prinși în **Eternul Acum**, iar poetului îi

rămâne șansa de a se *sinucide* prin opera sa, e capcana în care a căzut omul : „*Într-o lume care își germinează cultivă*” /

Promovează determină și își devoră / chipul / ...

Luciditatea și capacitatea de a vedea din afara tragediei este personală și deschisă pentru învierea prin operă, iar poetul rămâne fidel acestui demers ...

Citind aceste poeme puse în volum descoperim curajul omului de a înfrunta destinul cu *pasărea morții pe umăr*, poate o viață, poate două, adunând și tinerețea cea de toate zilele ...

În alegerea făcută, Eugen Evu a optat pentru poeme pătrunse de misterul vieții sale, pentru poeme în care a picurat eternitatea, chiar dacă moartea e aproape, atât timp cât îi trăim pe alții, având un *creier oglindă, multiplu cu etern*, sub puterea matematicii divine: *ascuns nume în număr* ...

Scriitorul insistă pentru cunoaștere : „*Savoir ! Am strigat și am dat nume vântului / Care din sine se – nalță, sieși piere. Cum nici n-ar / fi. / Eram deasupra apelor ca un izvor al trădării. / Savoir ! am făcut saltul cascadei / Înțelegând deodată. Imaginea curge - / Iar Dumnezeu e privirea. Deci Legea. / (A ști)*

Temele sunt profunde: **omul, logosul, moartea, taina, dorul, iertarea, biologul interior, jocul de-a poezia, lumina ca rană a vederii**... O carte în care Eugen Evu s-a străduit să prindă esența poemului său dintotdeauna, să lase o idee într-o limbă în care cuvintele sună altfel: „*La lumiere blessure de la vue*”. O suferință spusă altfel, pentru ca omul să înțeleagă ... să cunoască, să fie conștient de oglinda verde din aproapele aproape ...

„*Vai lume cum trec anii / Prin noi / cu plugul greu și / tot mai adânc / înjugat la zloate și vânturi / și ploi*” – **Vinul cel vechi**.

Carte prezintă în final volumele scrise de poet, scrierile sale, pe scurt, o viață în care a dus pasărea pe umeri ...

Linda Bastide afirmă despre „**Le miroir vert**” : *Dând limbajului puterea de a traversa culisele tăcerii, și poetului Eugen Evu pe cea de a exprima nevoia sa de a zice, dând poemului scrierea sa particulară și dând, în sfârșit, celui care citește, rolul de cercetător care caută falia prin care să prindă verbul în nuditatea sa, pentru a pune astfel jaloanele unei totale comunicări cu ea, iată poezia lui Eugen.* „

Sunt aprecieri care vin sincer dintr-o zonă a culturii europene, semn că poezia poate

avea ecou încă, dincolo de implementarea monedei euro în economia de graniță dintre a fi și a nu fi ...

Într-adevăr poetul pare preocupat de a intra în **oglindea verde** prin versul său ars până la ultima consecință a creierului care prinde secunda în mirajul ei de a deveni eternitate verde...

CONSTANTIN STANCU

Elena Daniela SGONDEA DEFINIREA UMBREI

Pe drumul de întoarcere de la Ghelari, spre câmpia de vest, reflectam la un final al recentului volum de versuri aparținând poetei hunedorene Elena-Daniela Rujoiu Sgondea, cu titlul oarecum neinspirat

ales "La răsărit, tremurul..." dar, la o evaluare lato sensu, obiectuală, se pare potrivit totuși cu stilul autoarei, o metaforizare gen graffiti, ce amprentează fața nevăzută a stelelor, de unde și această zicere a poetei, cum că "acela care nu minte se poate numi poet", semnal la care, deodată mi-a apărut în minte, prietenul meu de obișnuință Socrate ca fiind, potrivit ciudatei definiții, dată de tânăra poetă, singurul ce ar dobândi creditarea inexorabilei exigențe a moralității, de-a lungul timpului și până astăzi.

"La răsărit, tremurul..." apare într-o condiție grafică de invidiat, în traducerea italiană a Gabrielei Lungu, cu o prefață de Gheorghe Perian, o postfață a lui Eugen Evu și a regretatului Ion Chichere, la cunoscuta editură Limes, Cluj-Napoca.

Poezia Elenei-Daniela Rujoiu Sgondea însă, dincolo de anumite inconsecvențe scuizabile, datorate probabil unei căutări febrile a înțelesului jocului formelor, a aflat prin zburcium tema umbrei, un ceva de profunzime în sinele autocontemplat, care nu este la îndemâna oricui, și astfel, fascinată parcă de mesajul acestui segment al lumii, căruia fizica a încetat a-i mai da de cale, s-a lăsat sedusă de lumina urmei, de spaima foșnetului înflorit în întuneric, ca de o apă a suferinței, în care "cuvintele sunt pietre șlefuite grăbit/plans al ochilor de cer/(Suferință). Într-o astfel de împrejurare a răsăritului soarelui mereu estompat pe drumul său orbital, ca bucurie efemeră, poeta îi sugestionează iubitului că o va pierde precum

dunga de foc se șterge în nori, umbra fiind punctul inițial în care se adăpostesc lucrurile, din care pornesc, și repornesc elementele retrase pentru somn" Stiu că râurile dorm/stau la pândă pe mal/mai ușoară deodată/se visează-n oglinda lor/sunt eu cea visată/umbră de nor/(Dacă ?).

Deși continuă să exploreze acest filon nesecat de stări poetice, unde printr-un sondaj inedit al terifiantului, poeta pune în valoare neâncetata dispută a luminii cu fața nevăzută a umbrei, -spații care deși complementare se inadecvează în conștiința creatoare a poetei- "când și-a frânt razele/m-a găsit soarele/pe pământ/ pictându-mi umbra/ de atunci/ lumina/ clivează-ntru păstrare/ cu sfințenie plimbată/ umbra" (Umbra), totuși, imaginea de "fereastră deschisă/ între somn și cuvinte/" pe care o intuiește Elena Daniela Rujoiu-Sgondea ca fiind cea a poetei, o propulsează pe acesta în idealitate, o menține în sfera nostalgiei valorilor pozitive, a lumii trăirilor luminoase, perene.

Volumul bilingv al autoarei este o confirmare neechivocă a împlinirii căutărilor sale, a accesului la cunoaștere prin poezie.

ION SCOROBETE

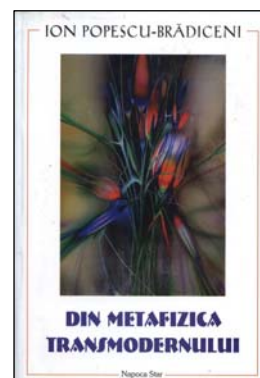
Poarta rutului și a Sărutului

Prof. univ. Ion Popescu

BRADICENI -

Ideea de transmodernism

...Ideea unui transmodernism românesc, fie ca alternanță la un postmodernism defectuos autohtonizat, fie ca o soluție a unui modernism neepuizat, pe teren românesc, deci de prelungire încă fructuoasă estetic, poetic, artistic...

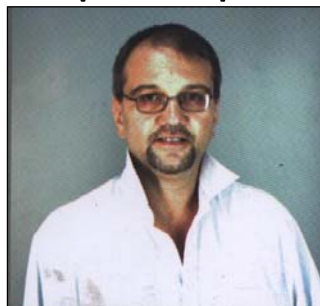
Semnalare un ev literar

Editat de Mircea Petean (Limes, Cluj Napoca 2009), elogiata de drept de un formidabil poet- prefațator (Ioan Țepelea) cel înluminat de un paradox la Beznea (...), și de o pleiadă clarafin electivă, între care Ion Buzera, Lucian Tamaris, Theodor Tamaris, Emilian Marcu, regretații *Marin Sorescu* *Valentin Tașcu*, *Ioan Flora*, de Spiridon Popescu, Virgil Bulat, Ion Horea, Dorica Boltașu, Nicolae Diaconu, diasporenii George Mirea și Victor Nicolae dar și Aureliu Goci, Florea Miu, Gheorghe Grigurcu, Laurian Stănescu, D. Aug. Doman,

Robert Șerban, Anca Muntean, Adrian Frățilă, Ion Cepoi, Zeno Cărlugea, Lazăr Popescu, Grațiana Popescu, Mircea Tomuș ș.a.- mie, cititorului și poet nefățarnic- ci semenul- frate-, de la Baudelaire la ...*transmodernismul* pledat eseistic și poetic- iată- de Brediceneanul, ce ne-ar rămâne altceva decât a ne bucura de darul cărților sale, și de poezia aceasta, de cartea aceasta, fructul din vârf al unei prezențe filosofice- poetice unice, al culturii mitopoieion-ice, definind magistral conceptul metafizic de transimăginar....la Vămile de Sus ale Fractaliei...Primim așadar și dăm mai departe.

EUGEN EVU

Înfruptare din poezia lui Costel Stancu

„Înghițitorul de creioane” (Editura Tim Reșița, 2009), este de fapt subtextuată parafrazic- desigur

„Înghițitorul de săbii”. Unduitoare. După ceea ce am numit undeva „

efectul Chichere”, voi transla sintagma (și conotația) în „ efectul Stancu”, fără a atinge cumva umbra purpuriu- aurie a lui Ion. Verbul ce-mi veni primul în minte după lecturarea (frugală) a acestei cărți, este „ a înfrupa”. Deși gustarea poeziei sale ispitește la mușcătură, țin să pur-și-simplu fragmentez citând, fără a comenta (la ce bun comentariul după o splendoare?) și cu acea uluire frumoasă invocată de Gheorghe Secheșan, pe firișorul empatic (îl numesc Saferian!, prietenii știu de ce...) al boemei reșițene – gemene cu cea hunedoreană, scuze pentru patos, lăudat fie Pathosul ! ...

Câteva din structurile de rezistență și rezonanță ale volumului:

„ înțelepciunea ochiului de a se lăsa înșelat”; întregul poem „ Întâlnire”(pag. 11).; Execuția zilnică; Renașterea; „ acolo sus unde fiecare își retrăiește viața/altfel de cum a fost”; „ Între maluri”(pag. 17.)” senzația stranie că pășești pe un pod/ făcut din numele tuturor înecaților”; întreg poemul „ Peștișorul de aur”; „ Întâmplare”(triumful imaginarului în interiorul delirului metafizic, n); „privești împrejur. Nimic, nicăieri/ e liniște ca-ntr-o umbră de copil adormit” (genial!); întregul poem (arspoetica?) „ Rugă”, o cappel-d-operă! Citez : „ Neștiutor, te-oi fereca în gând/ să înțeleg, o,

Doamne, că nicicând/ comoara închisă-ntr-o uitată groapă/ nu o găsește cel ce sapă/ ci altul, ce se-ntoarce în trecut/ în urma lanțului pierdut” splendidă parafrază la Hegel, a treia definiție (dinamica) a Hazardului, :(pag. echinoctială 23)...

Întregul poem” Dansul”, scriitor clasi -prozoidic, în cheie trans-modernă”; femeia e singura clipă/ de răgaz a lui Dumnezeu”; tot poemul „ Belșug”(pag. 27); tot poemul „ Neștiutorul”...Mă rezum din smerenie față de Cuvântul poetic, la această „înfruptare” cu adevărat duminicală, ca bunăoară aluziva „clipă de răgaz a lui Dumnezeu”. Elogiul meu este irepresibil fie și aici, în grădinile semantice re-generate din edenul alungării.

Edenul fragmentat din poezie. *Nu cumva sâmburii sunt de fapt fructele ?* La ce bună critica în vreme de poezie ?

EUGEN EVU

UN POET AL LUMINII

Îmbătat cu aerul iubirii, atins de aripile îngerului dragostei, sensibil față de orice manifestare, fie ea și subtilă a ființei umane, fermecat de feminitate, de gingășia fizică a femeii, Baki Ymeri încearcă redarea acestei retrairi prin versuri. Îl bucură această retrăire, ce-i dă energie și vitalitate. Așadar, poezia este o reacție verbală, un gest verbal cu totul deosebit. Ea devine o “salvare” a sufletului, un mod de evadare, dar și un mod de a rămâne în prezent, altfel spus, un balsam și o rănire a sufletului în același timp, un semn al singurătății și al prezenței unei alte ființe. Evident, și din punct de vedere cantitativ, paleta acestor poezii este esențialmente lărgită.

Înclinația e spre poezia de dragoste, unde sunt atinse performanțe artistice. Poezia devine o realitate reală și virtuală pentru autor. Discursul poetic capătă trăsăturile unui discurs oniric, unde coerența logicii poetice devine entropică. Poezia lui Baki Ymeri este plină de farmec, este sonoră și cursivă. Autorul preferă acel discurs poetic care transmite înțelesuri subtile și discrete. El tinde spre descifrarea misterului. Poezia se codifică și devine mai familială după acest proces de descifrare a asociațiunilor, imaginilor și a descifrării modului metaforic al gândirii poetice. În general, opțiunea sa rămâne poezia scurtă, altfel spus, îi place să vorbească puțin, dar sugestiv. Gândirea este concentrată, iar “vorbirea” se petrece dintr-o “răsuflare”.

LUAN TOPCIU

Dulce harababură

3.Ce-am vorbit cu François Fejtő într-o seară de iarnă

Ce-am vorbit eu cu domnul François Fejtő evident că nu a rămas niciunde, asta e soarta întâlnirilor extraordinare după care rămâne esențialul impresiei iar clipa se volatilizează.

Era marți 10 decembrie 2002 și mă aflu de puțină vreme la post, ca diplomat, la Paris, în Ambasada României. Ambasadorul nostru, domnul Gherman m-a anunțat pe la prânz că seara îl voi însoți la Cercul Republican, situat în întâiul arondisment la numărul cinci pe Avenue de l'Opéra.

Am intrat iute pe internet să pricep unde mergem și am dat ...peste un restaurant foarte șic. În fine, asta nu m-a lămurit de fel asupra vizitei și scopului. Ambasadorul urma să se exprime în fața unui public într-o seară intitulată, țineți-vă bine : ” *Cum sunt percepți ungurii în diferitele țări europene și care sunt relațiile lor cu ceilalți.* „

O filă imprimată modest și care conta ca invitație la acest dineu simandicos, prezenta elogios ambasadorul român punând accent pe cariera sa universitară. Decan la fizică la Cluj, decan la chimie la Craiova plus, evident ,traseul politic al domnului Oliviu Gherman pe care nu îl evoc aici , doar din motivul că rostul articolului bate într-altă parte și se petrece în ceva colateral intervenției domniei sale.

În partea de sus a filei , o siglă : ALCYON , nici asta nu îmi spunea nimic, și o adresă : *Club des hongrois à l'étranger* , Présidente madame Lilla Fourier .(Știam că ungurii sunt foarte bine organizați în exterior , nu era nici asta o noutate).

Iar mai jos urma *le Comité d'honneur* , îl amintesc aici aici pe tot, sunt numai nume de mare rezonanță : Madame Eva Barre (știam că era soția fostului premier francez Raymond Barre), scriitoarea Christine Arnothy, Gitta Mallasz,(autoarea celebrelor *Dialoguri cu Ingerul*) , Pierre Kende,mare sociolog și analist politic care părăsise și el Ungaria de multă vreme , Nicolas Sarkozy (în clipa aceea era ministru deinterne) , Sandor Vegh, Sándor Végh violonistul și dirijorul ungar născut la Cluj în 1912 despre care știam că murise la Salzburg în

1997, evident marele muzician Gyorgy Ligeti, născut și el pe lângă Târnăveni și care atunci încă era în viață precum și domnul François Fejtő.

Bun, mi-am zis, acesta e comitetul de onoare, unii nici nu mai sunt în viață, lista e așezată în general așa, de formă, acolo, sus, în stânga paginii, cum se obișnuiește pe toate invitațiile de acest gen dar membrii comitetului de onoare nu participă la astfel de reuniuni. Aveam pe undeva senzația că e doar o seară un pic obligată de traseul european al celor două țări,un fel de demonstrație necesară înainte de intrarea în UE.

A venit și seara, extrem de luxoasă și de șic, în saloanele înalte cu plafoane pictate într-un stil de început de secol, cu mobile pretențioase într-o ambianță care mă ducea cumva cu gândul la Palatul Nababului, Cantacuzino, de la București, cam același stil .

Spre șansa mea eram așezată la masa ambasadorilor, plasată în centru salonului, unde erau ambasadorul Ungariei la Paris, cel al Ungariei la UNESCO , dl. Gherman și un domn în vîrstă, un bătrînel micuț, cu ochi vii care s-a nimerit a fi așezat chiar lângă mine . Au început discursurile, reuniunea se anunța lungă tare. Domnul Gherman a povestit cu farmecul pe care străinii i-l apreciau și românii din țară îl încondeiau răutăcios. Nu e prima persoană remarcabilă pe care am cunoscut-o în viață, percepută într-un mod nedrept, total pe de lături, de presă și de opinia publică.În paranteză fie spus, peste tot unde am fost cu domnul profesor ,dumnealui fusese bine primit, respectat și găsisse sumedenie de cunoștințe din lumea științifică. N-am pomenit persoană mai activă și mai conștiincioasă, citea cu caru, se informa despre tot și toate, făcea totul cu aviditate de cunoaștere rară. Dar poate asta o fi subiectul altei amintiri.

Prin pauzele dintre discursuri și apoi prin pauzele dintre felurile de mâncare care veneau foarte foarte lent, căci vorba aia, nu cina în sine era scopul reuniunii , am început o conversație cu vecinul meu de scaun .

Târziu mi-am dat seama cine e.

Înainte de toate am vorbit despre Ardeal, despre Cluj, despre Petőffi și Endre. Aveam lângă mine o enciclopedie vie, un document viu despre un secol, cu războaie, cu păci, cu tratate, cu neînțelegeri și intoleranțe, aveam lângă mine martorul inteligent al unui secol de conviețuire între români și unguri. François Fejtő, de fapt Ferenc Fejtő, căci despre dumnealui era vorba, apucase să îmi povestească cum se vedea cu Cioran, cum se știa cu Eliade și cum erau solidari, ca niște vecini ce erau, exilați la Paris...Câte putea să știe domnul Fejtő despre secolul pe care îl parcursese...o clăuză a acelei” Mitteleuropa”, alt concept disputat ....Scriitor, istoric, jurnalist, filozof, el a încercat să spună occidentului că generații întregii au neglijat Europa Centrală nu au înțeles-o, că nu au cunoscut-o.

Născut la Nagykanizsa, la 31 august 1909 acest strălucit specialist al Europei Centrale, venea dintr-o familie de librari și oameni ai cărții. În clipa destrămării imperiului austro-ungar familia s-a împrăștiat. S-au trezit, prin voia istoriei, cetățeni iugoslavi, italieni, cehoslovaci sau români iar unii au rămas unguri. Ehei, viața și decăderea imperiilor, vorba lui Cantemir...Pornind dintr-o familie evreiască ungurească asimilată, crescut de o mamă adoptivă creștină, convertit la catolicism, Fejtő zicea că e « iudeo- creștin ». Rar cetățean mai european ca el, cu studii începute la Pecs și Budapesta, Fejtő avea prieteni slovaci, nemți, români și italieni. Băgat la pușcărie în 1932 pentru motive politice (organizase un cerc de studii marxiste) aderă la partidul social - democrat. Împreună cu Josef Attila și Paul Ignotus publica în 1935 o revistă literară antifascistă și antistalinistă « Szep Szo » unde îi publica pe Jean Paul Sartre, pe filozofii francezi Emmanuel Mounier și Jacques Maritain. Iar a urmat pușcărie, pentru că denunța politica pronazistă a guvernului maghiar, apoi părăsește Ungaria și se stabilește în Franța în 1938. Ce mai an...

După război devine atașat de presă al Ungariei la Paris dar... demisionează fiindcă prietenul lui de tinerețe Laszlo Rajk fusese condamnat. Atunci

rupe toate legăturile cu Ungaria natală unde avea să revină numai în 1989, în vizită....

Anii de după război, trăiți la Paris l-au adus în proximitatea lui Raymond Aron, François Bondy, David Rousset.

Din '52 publică *L'Histoire des démocraties populaires*, (Istoria democrațiilor populare),

ceea ce se cheamă un succes enorm, tradus în 17 limbi și de multe ori reeditat. De astă dată obiectivitatea sa îl depărtează de stînga, căreia nu îi mai inspiră încredere.

Căci marii intelectuali, istoricii obiectivi nu au cum să fie de stînga sau de dreapta orbește... politicile pot să îi urmeze iară nu ei să fie sclavii politicilor.

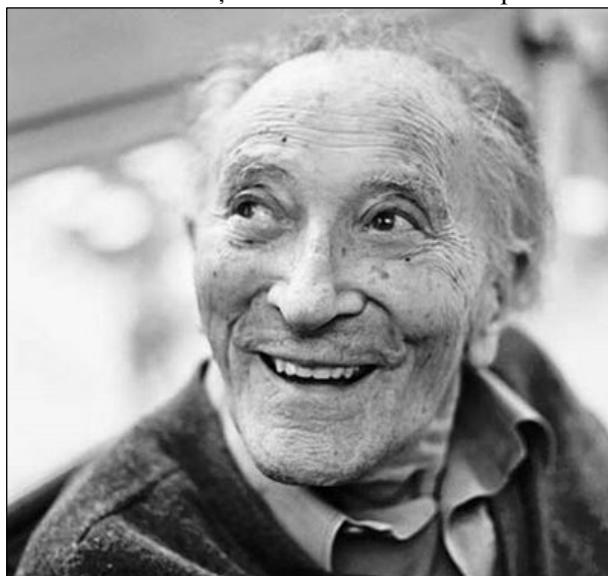
Au urmat 30 de ani de jurnalist la AFP, comentator pentru țările din est. De fapt, Fejtő a fost marele autor al studiilor despre comunismul est european, a cărui venire la putere, evoluție, progres, declin și cădere le-a observat.

A scris la *Esprit, Arguments, Contre-Point, Commentaire, Le Monde, Le Figaro, La Croix, Il Giornale, La Vanguardia*, tot ce era mai prestigios ca publicație.

Prieten cu Nizan, Mounier și Camus, interlocutor critic și fără obediențe al lui André Malraux și al lui Sartre, a avut cariera sa de jurnalist vedetă, i-a întâlnit și intervievat pe Tito, șefii Kremlinului, Fidel Castro, Willy Brandt dar și pe generalul Charles De Gaulle ori pe François Mitterand.

Să nu uităm ca *Histoire des démocraties populaires* apărea cu un an înainte de moartea lui Stalin, în 1952, volumele II și III au apărut la câteva decenii distanță iar cel din 1991 povestește *Sfârșitul democrațiilor populare... (Fin des démocraties populaires)*. Mai publicase *Moștenirea lui Lenin* (*L'Héritage de Lénine*, 1973) și *Lovitura de la Praga* (*Le Coup de Prague*, 1976).

Istoria fusese subiectul principal al operei sale, de altfel prima carte scrisă fusese una despre împăratul Franz Joseph II, zice-se cel mai nefericit dintre împărați. Prin analizarea vieții acestui monarh atipic al Casei de Austria, Fejtő a vrut să ajungă la originile conflictului dintre modernism și naționalism. Una din cheile Europei centrale din timpurile noastre. Cronicar

al timpului său și observator ca nimeni altul al Europei centrale, de sud, de sud-est, cum vrem să îi spunem , Fejtő a scris despre propria sa identitate într-o carte publicată în Ungaria în 1937.

Obsedat de egalitate și de moștenirile pe care le lasă apartenențele etnice, Fejtő publică în Franța eseul *Dieu et son Juif*, (Dumnezeu și evreul său) o bijuterie literară despre rolul iudaismului în istorie de la scrierea Bibliei până azi.

Toate cărțile sale au fost succese excepționale, au incitat, au fost citite și comentate abundant : Dumnezeu, omul și diavolul său (Buchet-Chastel, 2005 *Dieu, l'homme et son diable*), *Călătorie sentimentală (Voyage sentimental*, Des syrtes, 2001) , Ungur și evreu (*Hongrois et Juifs*, Balland, 2000), Istoria milenară a unui cuplu unic (*Histoire millénaire d'un couple singulier*), *Unde merge timpul care trece ? (Où va le temps qui passe ?* Balland, 1991 entretien de François Fejtő avec Jacqueline Cherruault-Serper), 1956 Budapesta, Insurecția prima revoluție anti totalitară (*1956, Budapest Complexe*, 1990 - 2006), *L'insurrection, la première révolution anti-totalitaire*), Tragedia ungurească, (*Tragédie hongroise*, 1958 - Horay, 1998) .

Cu o mână tremurătoare mi-a notat la finalul seratei pe o hârtiuță , numele și adresa. Cred că nu mai răspundea la telefon din cauza auzului slăbit. Era dintre aceia care știau să asculte, era dintre oamenii capabili să poarte un dialog adevărat . I-am vorbit despre Rebreanu. Îl cunoscuse. Mi se părea halucinant.

A doua zi i-am trimis prin poștă, la adresa indicată, singura mea carte publicată în franceză, *Souffle ephemere*. Cu delicatețe de aristocrat, mi-a răspuns imediat tot prin scrisoare, cu mulțumirile de rigoare pe o felicitare de sărbători de iarnă. Invitându-mă din nou să nu preget și să îl vizitez acasă la dumnealui ca să luăm ceaiul împreună.

Ca de atâtea ori în viață, și atunci , valul clipei m-a prins asemeni în morișca slujbei și a obligațiilor care par importante, esențiale pentru moment,(și de fapt...) și am tot amânat întâlnirea noastră. Dar de câte ori mă aflam într-un cerc în care erau unguri, dacă aminteam de el și de faptul că îl cunoșteam, observam o lucire de încântare în privirea lor. Era o legendă.

Amânarea e vinovată întotdeauna căci clipa trece. Mai bine o întâlnire imperfectă decât una mereu amânată.

François Fejtő (născut la 31 august 1909-decedat la 2 iunie 2008)a avut o viață plină. Ce ne-a lăsat, e o operă despre înțelegere și istorie.

Despre tenacitate și înțelepciune. Dar și despre capacitatea de a-și respecta principiile, dincolo de puterea momentului și de cine e la putere.

Pentru mine, căci totdeauna impresia imediată răscolește amintirile, este acel domn în vârstă, surâzător, binevoitor și politicos, așezat în fotoliul de alături, atât de comunicativ, de fericit, de zîmbitor, atât de încântat că poate evoca amintiri de tinerețe, că poate vorbi despre Cluj și Târgu Mureș, sau despre întâlnirile pariziene din « anii exilului » întâlnirile lui cu Eliade, Cioran, Celibidache și Brâncuși.

Doamne, ce viață ai putut să ai, domnule Fejtő...

CLEOPATRA LORINȚIU

Foto: Sculptură de Eugen Petri

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Sînzienele, ziua florilor de leac la Pietriș Vale

Sărbătoarea Sînzienelor este una dintre cele mai importante sărbători păgîne românești, peste care creștinismul a suprapus nașterea Sf. Ioan Botezătorul. Se spune că Sînziana (sora Soarelui, Sîntioana) a fost o fată fecioară care, ducîndu-se la cîmp, a făcut o cunună din niște flori galbene. Venind acasă, a aruncat cununa pe acoperiș, zicînd: „Cunună, de te vei opri pe casă, voi trăi și voi avea viață lungă, iar de vei pica jos, voi muri”. Cunună a căzut și fata a murit. De aici, se spune, a rămas obiceiul ca de Sînzîiene să se arunce pe case cunune din flori de sînzienne, dar nu cu gînd de moarte, ci de viață și dragoste.

Odinioară, acest obicei de a face cununi din flori de sînzienne, cu funcție apotropaică, de apărare a oamenilor, animalelor, grădinilor și holdelor de stihiiile naturii (grindină, inundații, vijelie, furtună), se întîlnea în toate satele mureșene. Cu timpul însă, transformările din lumea satului au făcut ca multe tradiții să fie date uitării. Nu același lucru se poate spune și de satul Pietriș Vale, cu oamenii săi extraordinari, deosebit de harnici, păstrători și iubitori ai comorilor tradiționale. Acești oameni deosebiți, dăruieți de dimineața pînă seara muncilor cîmpului și îngrijirii animalelor, nu uită să cinstească, așa cum se cuvine, toate sărbătorile moștenite de la bunii și străbunii lor.

Acest miracol, am putea spune, a fost posibil și pentru că aici trăiește rapsodul popular Victoria Fodor Demian, liantul care menține vie tradiția la Pietriș Vale.

Anul acesta, sărbătoarea Sînzienelor a fost extraordinară; timp de cîteva ore am avut prilejul ca, împreună cu Sorina Bloj și Aurelia Lazăr, membrii ai Asociației Moșteniri Mureșene, venite la sărbătoare, să ne reîntoarcem în timp și să ne bucurăm de viața simplă dar fascinantă a satului.

„Pietrișenii mei dragi”, cum spune Victoria, și-au dorit să fie împreună și la această sărbătoare – ziua de Sînzienne, ziua florilor de leac, a florilor de viață, a florilor

de dragoste, dar și „zi cu prilej”, să culeagă flori, să facă cununi, să binecuvînteze cîmpurile, pomii, grădinile, animalele și oamenii.

Culesul și impletitul cununilor de sînzienne

Sînziennele sînt flori galbene, puternic mirositoare, cu putere magică și tămăduitoare extrem de mare, a căror perioadă de viață coincide cu aceea a solstițiului de vară. Poate de aceea li s-a dedicat acestor flori o zi, o sărbătoare cu dată fixă (24 iunie).

În această zi, Sînziana, zeița agrară protectoare a lanurilor înspicate de grîu și a femeilor măritate, cîntă și dansează împreună cu alaiul său nupțial, format din zîne fecioare și fete frumoase, umblă peste cîmpuri și păduri, plutește în aer, bagă bob spicului de grîu, dă miros plantelor de leac, vindecă bolile și suferințele oamenilor, în special bolile copiilor, apără holdele de grindină, furtuni și ursește fetele de măritat.

Florile de sînzienne culese în această zi, se duc la biserică, se sfințesc și, aduse acasă, sînt păstrate la icoane tot anul, iar cînd vine vreme grea, furtună, grindină, se iau cîteva spice și se aruncă în foc, să se împrăstie tunetele și trăznete. „Și vremea rea se oprea” spun petrișenii. „E zi cu prilej” și dacă-i nesocotești ziua lucrînd, Sînziana stîrnește vîrtejuri și vijelii, aduce grindină, ia

oamenii pe sus și îi îmbolnăvește, lasă florile fără leac și miros.

După Sînzien, scade lungimea zilelor și se măresc nopțile, belșugul de lumină al verii începe să scadă, se usucă rădăcina grîului iar plantele de leac își pierd încet din miros și din puterea tămăduitoare de boală, cucul încetează să mai cînte și apar licuricii în păduri.

Am strîns și noi, alături de fetele și femeile din Pietriș, sînzien, cîntînd. Fetele și-au făcut mai întîi propria cunună pe care și-au pus-o pe cap, iar apoi s-au făcut cununi pentru fiecare persoană din casă. Spre seară, în drum spre casa Victoriei, cu mănunchiuri de sînzien în mînă, femeile binecuvîntau tot ce întîlneau în cale – lanuri, pomi, animale, pietre etc.

Aruncatul cununilor de sînzien pe casă

Am urmărit apoi aruncatul cununilor pe casă, iar copiii au așezat cununi la grajd, cotețul cu păsări, grădina de zarzavat și cea de flori, pentru protejarea lor împotriva duhurilor rele.

Se spune că, cu cît cununile aruncate pe casă ajung mai sus și rămîn acolo, cu atît va trăi mai mult persoana respectivă. Dacă vreuna din cununi cade, e semn rău. Cununile nu se iau, ele trebuie luate de vînt

sau de ploaie. Sînt dăruite nevăzutului și celui care are în stăpînire aceste flori.

Jocul cu binecuvîntarea copiilor

Aruncarea cununilor de sînzien pe apă

Nu a lipsit nici jocul de Sînzien, prin care au fost binecuvîntați copiii satului, iar fetele, urmărite pe ascuns de feciori, și-au dus coronițele de sînzien (coronițele de dragoste) la apa Pietrișului, le-au încredințat, cîntînd, apei, ca să le împlinească visul de dragoste.

Cercet. șt. MARIA BORZAN

„SEMNELE TIMPULUI” ÎN CULTURA TRADITIONALĂ(III)

A scăpărat a doua oară și s-a făcut o grămăjoară, ca o jernă mică, rotundă. Dumnezeu a suflat duh sfânt și s-a făcut soarele mare și luminos, mai mare decât pământul nostru, și l-a dat degrabă sub pământ. Când a socotit Dumnezeu, a sculat oamenii, acum era mai multă lumină. Se uită cu toți cu mirare în toate părțile: zorile roșeau ceriul, întunericul din ce în ce mai tare se ștergea și ziua albă acoperea pământul întreg (...). Iată că într-un loc, pe cer, o strălucire mai mare se arată, iar de sub pământ se rădică pe-ncetul ceva rotund, strălucitor din cale-afară, încât le lua vederile privindu-l: era sfântul soare, răsărea!”¹

Pentru țaranul român, soarele este „ochiul lui Dumnezeu”, „scaunul lui Dumnezeu”, „fața lui Hristos”, „soarele e ochiul lui Dumnezeu de zi și luna ochiul lui Dumnezeu de noapte”: „Soarele zice că demult era pe lume, dar nu lumina. Tocmai atunci când s-a născut Christos a început soarele a încălzi și de la lună a se vedea.”²

Soarele este părtaș la bucuriile și întristările omului tradițional, el face parte integrantă din tot ceea ce făptuiește: „Soarele e totdeauna suparat, numai de două ori pe an e vesel: în ziua de Blagoviștenie și în ziua de Paști. Atunci e așa de luminos și joacă, parcă-s trei sori. Unii zic că și de Sânziene e vesel – dar încolo e totdeauna suparat (...). Soarele numai la amiază drept se hodinește, atâta cât ai clipi din ochi, atâta e hodina lui și apoi cât e ziua și noaptea de mare, tot merge și merge...”³

Într-o colindă bucovineană, soarele este „furat” din rai de Iuda: „Sculați, sculați, boieri mari, / Florile dalbe! / Că vă vin colindători, / Florile dalbe! / Noaptea pe la cântători. / Sculați, sculați, nu adormiți, / Sculați și vă-mpodobiți, / Că nu-i vremea de dormit, / Că-i vremea de-mpodobit / Cu podoabe de argint, / Cu cănați până-n pământ. / Și sculați și slugile / Să măture curțile, / Că-naintea istor curți / Sunt doi meri mândru-nfloriți / Și doi peri într-argintiți. / La mijlocul merilor, / Merilor și-a perilor, / Este-o masă rotilată, / De îngeri împrejurată. / La mijlocu-acelei mese / Șed Ion / Sânt Ion, / Nănașul lui Dumnezeu, / Și cu scump finușul său. / Iar în partea cealaltă / Șede Maica preacurată. / Ion bea, se veselește, / Pe Dumnezeu pomenește. / Maica-mi șede și-mi

privește / Și din grai așa-mi grăiește: / -Of! Ioane, / Sânt-Ioane! / Când ai știi / Precum nu știi, / Nici n-ai bea, / Nici n-ai mânca, / Voie bună n-ai prea face! / - Și oare de ce n-aș prea face? / - Că Iuda-n rai a intrat / Și raiul ți l-a prădat! / - Dar din rai ce s-a luat? / - Soarele / Cu zorile, / Luna cu luminile, / Stelele cu razele, / Scaunu județului, / Ciubărul botezului, / Păhărelul mirului! / - Du-te, Maică, fii-mi bună, / Și i-a tunuri și mi-l tună, / Prinde, Maică, tuna, / Doar Iuda s-a spăimânta, / Toate-n rai că le-a lăsa, / Și raiul a rămânea / Rai frumos și luminos / Ca și fața lui Hristos! / Să fii, gazdă, veseloasă / Și voioasă / Ca vara, / Ca primăvara / Și ca toamna cea bogată, / Cu de toate-ndestulată!”⁴

Soarele este prezent și în descânțece, ca „ajutor”, dar și ca element de comparație. În seara înspre Anul Nou, fetele descântă de „ursită”, punând un inel pe o punte de pe o apă înghețată: „Bună seara, Sîn Vasile! / Eu nu mă spăl de zoioasă, / De lepoasă, / Da mă spăl / De ură, / De făcătură, / Să rămân peste an: / Curată, / Luminată, / Ca sfântul soare / Când răsare, / Ca apa din fundul pământului, / Curată, curgătoare, / Ivindu-se pe fața pământului / La soare. / Eu mă rog, sfinte Vasile, / Să-mi trimiți ursitul meu / De trei ursite ursat, / De Dumnezeu dat, / De buni oameni îndemnat, / Să-l visez la noapte / Luându-mi inelul meu / de sub punte!”⁵

În ziua de Anul Nou, când răsare soarele, fetele din Bucovina se închină cu mâna la piept și cu fața la răsărit, zicând: „Soare, Soare, / Frățioare! / Ochii mei de mierloșiță, / Limba mea de brândușiță, / Limba mea de glas de cuc. / Soare, Soare, / Frățioare! / Nu răsări / Pe munți, pe codri, / Pe curți zugrăvite, / Pe movili clădite, / Răsai pe statul meu / Și fă frumos trupul meu, / Să vadă, să știe lumea și norodu; / Să stai în gura mea / Cum stă lumea și ascultă cucu / Când cântă în mijlocul codrului / Și telegarii din fundul grajdului.”⁶

În ziua de Bobotează, se descântă „apa”, adusă de seara, în care s-a pus busuioc, și care a fost „bătută” de razele soarelui, descântecul

¹ Elena Niculiță-Voronca, op. cit., vol. I, p. 34.

² Id., Ibid., p. 229.

³ Id., Ibid., p. 246.

⁴ Sim. Fl. Marian, **Sărbătorile la români**, Studiu etnografic, vol. I, II, Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, Editura Fundației culturale române, 1994, vol. I, pp. 13-14.

⁵ Id., Ibid., p. 99.

⁶ Id., Ibid., p. 111.

fiind rostit de fetele care vor să fie „căutate, iubite” și „jucate de feciori”: „*Maica Domnului i-a răspuns / Și din gur-așa i-a zis: / - Taci N. , nu te cânta, / Nu te văieta, / Că eu cu mine te-oi lua, / În apa lui Iordan te-oi spăla, / Cu cămeșă de dragoste / Te-oi îmbrăca / Cu brâu de dragoste te-oi încinge, / Coroană de aur în cap ți-oi pune, / Mândru mi te voi clăti, / Mândru te voi limpezi, / Ca argintul strecurat, / Ca maica ce te-a dat, / Ca Soarele când răsare, / Ca busuiocul cu floare.../ Ră sai, soare, frățioare / Cu nouă răzișoare! / Nu știu soarele-o răsărit, / Ori un crai o ieșit? / Ba nici crai nu-i, nici crăiasă, / Ci-i N. N. cea frumoasă, / Dintre toate fetele mai aleasă!*”⁷

În ziua de Paști, fetele, uitându-se la soare, de pe pragul casei, zic: „*Sfinte Soare, / Sfânt domn mare! / Eu nu rădic vânt / De la pământ, / Ci cercul tău / În capul meu, / Razele tale / În genele mele. / Sfinte Soare, / Sfânt domn mare! / Ai 44 de răzișoare, / Patru mi le dă mie / și patru ține-le ție, / Două să mi le pun / În sprâncenele mele / Și două în umerii obrazului, / La toți feciorii să le par / Cireș de munte înflorit / Cu mărgăritar îngrădit!*”⁸

„Farmecele” pentru frumusețe, făcute în ziua de Paști, „pe când cocoșii cântă a treia oară”, stând cu fața la răsărit, sunt însoțite de cuvântul tămăduitor: „*Mă uitai pe râu în sus / Nu văzui nimic; / Mă uitai pe râu în jos, / Nu văzui nimic; / Văzui trei sori, / Trei surori / A sântului soare. / De cât loc m-au văzut / De cât loc m-au auzit, / La mine au alergat, / În sfântă haină m-a îmbrăcat, / În scaun de aur m-a înălțat. / În cosiță fir de-argint pusu-mi-a, / În dreapta bucin de aur pusu-mi-a, / În mâna stângă, trâmbiță (...)/ La casa jocului am stat, / Din trâmbiță am trâmbițat, / Din bucin am bucinat, / Toți feciorii m-au luat, / Toți m-au jucat, / Toți în fruntea jocului, / Tot în fruntea danțului!*”⁹

În credința populară se spune că soarele a trăit pe pământ, alături de lună, dar, odată ridicat la ceruri, merge singur, de la răsărit spre apus, într-un rădvan tras de bouri, de leu sau de 12 cai albi.¹⁰

III. SIMBOLISMUL LUNAR

Simbolismul lunar este complementar simbolismului soarelui, fără a putea fi disociate unul de altul. Depinzând de soare, luna reprezintă principiul feminin, periodicitatea și reînnoirea, fiind un simbol al transformării, al creșterii și al ritmurilor biologice. Luna este „un

instrument de măsură universal”, este „primul mort”, semnificând trecerea de la moarte la viață și de la viață la moarte. „Pasivă” și „receptivă”, luna este *apă*, în raport cu focul solar, având ca origine apele primordiale. Luna este deopotrivă „poartă a cerului și poartă a infernului”. În mitologia generală, luna este divinitate astrală și astru propriu-zis, venerată ca zeu sau zeiță.

În hinduism, „sfera lunii” era capătul „căii strămoșilor”, cornul lunii fiind emblema lui Shiva. Sărbătoarea lunii, reprezentată de zeița Chang O, este una din cele trei mari sărbători chinezești care are loc în a cincisprezecea zi din luna a opta, pe lună plină, la echinoxul de toamnă, când se celebra rodnicia. La azteci, luna este fiica lui Tlaloc, zeul ploii, asociat și cu focul. La incași, luna avea patru reprezentări simbolice, era divinitate feminină, zeităte a femeilor (soarele fiind zeul bărbaților), soție a soarelui care naște stelele, dar și sora soarelui care devine soția incestuoasă. În tradiția islamică, fazele lunii și semiluna evocă moartea și învierea.

Fie că este Isis, Ishtar, Artemis, Diana, Hecate, luna este un simbol cosmic care ilustrează principiul pasiv, dar fecund, noaptea, umezeala, subconștientul, imaginația, psihismul, visul, receptivitatea, femeia și tot ce e trecător, influențabil, prin analogie cu rolul ei astronomic de reflector al luminii solare.¹¹

Dacă soarele este mereu egal cu sine, fără „devenire”, luna, care crește, descrește și dispăre, este supusă „legii universale a devenirii, a nașterii și a morții”.¹²

„Arhetip al măsurătorii” (Gilbert Durand), luna este „astrul ritmurilor vieții”: „Luna măsoară, dar și unifică. «Forțele» sau ritmurile sale «reduc la același numitor» o mulțime de fenomene și semnificații. Întregul Cosmos devine transparent și supus unor «legi».”¹³

Ansamblul, Lună – Ploaie – Fertilitate – Femeie – Șarpe – Moarte – Regenerare, a pus bazele unei adevărate filosofii tradiționale: „În conștiința omului arhaic, intuiția destinului cosmic al lunii a fost echivalentă cu întemeierea unei antropologii.

Prof drd. LUMINIȚA ȚARAN

¹¹ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, **op. cit.**, vol. II, , V. **Lună**, pp. 244-250.

¹² Mircea Eliade, **Tratat de istorie a religiilor**, cu o Prefață de Georges Dumézil și un Cuvânt înainte al autorului, traducere de Mariana Noica, Editura Humanitas, București, 1992, p. 153.

¹³ Id., Ibid., pp. 153-154.

⁷ Id., Ibid., p. 139.

⁸ Id., Ibid., vol. II, pp. 193-194.

⁹ Id., Ibid., p. 192.

¹⁰ Romulus Vulcănescu, **op. cit.**, p. 370.

DEBUTUL FILOSOFULUI AL. BOGZA (II)

Dar se ocolește tocmai acel element al filosofiei platonice, care e de natură a resfrânge o vie lumină asupra acutei chestiuni a tineretului din zilele noastre, precum și a celeilalte chestiuni, în legătură cu aceasta: criza învățământului. E vorba de aceea ce constituie însuși sâmburele filosofiei lui Platon: teoria reminiscenței.

Știința – zice Platon – o descoperim în propriul nostru suflet, care a luat-o cu sine de acolo, din lumea Ideilor, de unde a descins vremelnice în trupul nostru... «Știm» în măsura în care sufletul nostru pământean păstrează amintirea existenței sale anterioare, stării sale de individualizare, amintirea existenței sale transcendente.

Iată de ce tineretul din zilele noastre, pe care toți imbecilii se grăbesc să-l calomnieze, tineretul acesta știe mai mult decât toți pseudodocții ce se erijează în îndrumători ai săi. Pentru că, oropsit și năpăstuit, a descoperit adevărul în propriul său suflet, care prin suferință s-a descătușat de tot ce e individual, contopindu-se cu Ideea platonice a Neamului. [E această atitudine a tineretului nu o contemplare pasivă a Ideii platonice a Neamului, ci o contopire, o identificare cu Ideea platonice, asemănătoare stărilor psihice pe care le produce muzica, deci participare la acțiunile Ideii.] Găsim în «cunoștința» acestui tineret un ce aprioric, dar nu apriorismul formal – sec – al lui Kant, ci unul viu, cald, creator.

Și nu e oare o dovadă a propriei lor ignoranțe, din partea acelor ce recomandă pe Platon ca un corectiv al apucăturilor «criminale» ale tineretului nostru? Apoi bine, domnilor doctori, nu vă dați seama că tocmai acest tineret e plin de Platon? E drept că el își rezervă din Platon numai intuiția realității și adevărului; slova moartă v-o lasă – generos – domniilor-voastre, pentru ca să aveți și domniilor-voastre ceva din Platon, deoarece „intuiția” – hai, fiți sinceri și recunoașteți! – n-o aveți, căci dacă ați avea-o nu v-ați comporta așa cum vă comportați...

Or, fără această intuiție apriorică a adevărului și a realității – chiar dacă nu-i dăm interpretarea transcendentalismului platonice – nu există știință. Adevărata știință nu se capătă tocind hârtoagele de prin biblioteci. Toate doctoratele din lume nu exclud posibilitatea celei mai stupide ignoranțe.”

La cele de mai sus, prudent, îmi exprimam speranța că textul din revista „Iconar”, din 1937: „S-ar putea să nu fie chiar singurele pagini și n-ar fi de mirare ca publicațiile românești din preajma celui de-al doilea război mondial să ascundă încă semnătura lui Al. Bogza, cea mai răbdurie și scormonitoare gândire sălășuind în mijlocul veacului al XX-lea în Bucovina.”

Ceea ce s-a și întâmplat la o repede răsfoire a revistei „Junimea literară” din Cernăuți, în al cărei nr. 3-4, din martie-aprilie 1927, p. 123-126, am dat peste o cronică muzicală despre **Concertul pentru două piane al d-lor T. Tarnavski și P. Jelescu**, semnată A. Bogza, sub următorul text:

„Luni, 11 aprilie [1927], în Sala Filarmonică. A fost o audiție căreia i se cuvine o deosebită atenție, nu pentru faptul *material* că s-a cântat pentru prima oară în Cernăuți la două pianе, ci pentru tâcul *sufletesc* al lucrurilor: S-a cântat Ravel ... Concertul a început cu **Sonata în Re minor**, a lui Mozart.

Purtându-ne, adeseori desasperant, prin ținutul *sterp* al lucrurilor de simplă însemnătate tehnică-pianistică, această sonată oferă din când în când sufletului câteva *oaze* minunate – fraze de caracteristică gingașie mozartiană. Dacă este prea puțin față de necesitățile noastre interioare, să nu uităm că valoarea acestei sonate, ca și a celorlalte sonate ale lui Mozart, trebuie socotită din punctul de vedere al momentului pe care îl reprezintă în evoluția formelor muzicale. Mozart pregătește tiparele în care urmașul său va turna substanța celui mai gigantic suflet omenesc, până când le va sfârâma spre a le da proporțiile corespunzătoare.

A urmat punctul din program așteptat cu legitimă nerăbdare: Ravel, **Ma mère L'Oye** (5 pieses enfantines). Ravel e unul dintre compozitorii francezi tineri. La cei 50 și ceva de ani pe care îi are, un compozitor e socotit tânăr ... N-a impus, dar a sedus! Nu e o *forță*, ca D'Yndy, dar e o *sensibilitate*, ah!, o sensibilitate ... Cu greu s-ar putea cuveni unui compozitor, calificativul de «contemporan» și numai contemporan. D'Yndy nu e contemporan, deși trăiește în zilele noastre ... Poate va fi înțeles cândva. Dar indiferent dacă va fi sau nu înțeles, opera sa, prin structura ei psihică, aparține eternității.

Nu tot așa Ravel. El nu aparține decât zilelor noastre. Poate că atunci când D'Yndy va fi înțeles, Ravel va fi un document curios, enigmatic. E unul dintre produsele nevrozei contemporane. Ar fi desigur interesant de

observat din punctul de vedere al «psihanalizei» lui Freud.

Dacă oameni ca Beethoven, Wagner, Cesar Franc, Vincent D'Yndy, care întrunesc laolaltă și *forța* și *sensibilitatea*, reușesc să rupă lanțurile care îi țin legați într-o lume a cărei esență este *conflictul*, *durerea* și să se avânte spre culmea transcendentă de unde apoi, în posesia principiului creator, să se coboare spre a reface din temelie lumea, în conformitate cu idealurile lor; Ravel, vai, nu are această forță; el n-are decât *sensibilitatea*. Astfel, dacă sufletul său nu se poate înălța până la acel «principiu creator» al unei lumi fundamental nouă, se îndreaptă spre o țară depărtată, spre un colț plin de exotism al pământului (ați auzit «gama japoneză» în muzica lui), unde, dacă nu poate găsi o satisfacție *reală*, găsește cel puțin iluzia – o, iluzia cea mai seducătoare!

Într-o seară trece pe lângă tine, ca nălucire, o femeie a cărei siluetă fină de-abia o poți distinge, căci aproape se confundă cu întinericul ambiant și în urma ta lasă un parfum nespus de suav; iată impresia pe care ți-o produce muzica lui Ravel. Nu ceva sfânt, desigur... Dar nici ceva inferior!

Dacă această muzică nu ne evocă zburciunile unui suflet, dați vâul deoparte și veți găsi tragicul omenesc mai grozav decât la Beethoven! Cum trebuie să simtă durerea un om cu o astfel de sensibilitate, lipsit însă de forța interioară a unui Beethoven? Ne înfiorăm numai gândindu-ne.

Procedeele muzicale către care a înclinat în mod instinctiv Ravel îi oglindesc psihologia.

«Principiul meu este să modulez întruna!» a declarat cuiva, acum vreo 15 ani.

Da, acest suflet, în care – ca să ne exprimăm în termeni muzicali – funcțiunea principală este «sensibila» iar nu «tonica», e firesc lucru să se manifeste în muzică prin aceeași lipsă de fixitate asupra unei «tonici», adică prin modulație continuă. O astfel de instabilitate tonală este însă contrarie necesității muzicii, lucru pe care însuși Ravel l-a recunoscut mai târziu, căci întrebând altădată ce mai face cu «modulațiile», răspunde: «A, m-am cumințit! Am văzut eu că nu merge...»

În interpretarea lui Ravel – pe lângă așa de serioasele calități pianistice și muzicale ale d-lui Tarnavski – d-l Jelescu a contribuit și prin propria sa notă psihologică, foarte adecvată: D-sa e o fire raveliană... Domnul Tarnavski însă, pe care-l cunoaștem de atâta timp ca localnic și care sta ascuns totuși, ignorat fiind în ce privește interiorul său sufletească pe care se vede că-l

păstrează numai pentru muza sa (Euterpe), ne-a procurat o adevărată revelație, care nu face decât să regretăm că nu ne-a considerat mai demult vrednici de arta D-sale și pe care-l așteptăm acum cu nerăbdare să ne puie în legătură directă cu sufletul D-sale o seară întreagă într-un concert solo.

Foarte bine au făcut d-nii Tarnavski și Jelescu, că au cântat Ravel la Cernăuți. Dacă manifestarea începută de tinerii profesori de la Conservator ar continua, prezentând elitei sufletești a acestui important centru de cultură – elită care la primul concert a asistat într-o majoritate care îi face cinste – zic, prezentând acestei elite, rând pe rând, pe D'Yndy, Paul Dukas, Claude Debussy, Ravel; ea ar lua caracterul unui adevărat apostolat. Publicul și-ar da seama că ar avea posibilitatea de a găsi elemente de necesară îmbogățire sufletească, astfel că, desigur «sămânța aruncată n-ar cădea pe piatră!». Ar fi dureros însă dacă ar cădea pe pământ bun și ar acoperi-o spinii...

Concertul s-a încheiat cu *Suita în Do minor*, a lui Rachmaninov.

După Ravel această suită a sunat cam ...

Dar poate c-a fost oportună spre a ne readuce, din lumea aproape imponderabilă a lui Ravel, într-o lume grosieră, mai apropiată de aceea în care ne silesc să trăim necesitățile cotidiene.”

Oarecari precizări se impun, întrucât cronicarul dovedește o bună pregătire de specialitate, face distincție între virtuozitatea tehnică și sensibilitatea interpretativă, apreciază apostolatul interpreților într-un spațiu mai puțin îndulcit la bucuriile muzicii „pure”, stilul e sprinten, probabil în adecvație cu structura melodică a concertului, iar textul trădează câteva constante filosofice – *tonica* și *sensibila* – din antinomiile tonale pe care le va teoretiza Al. Bogza în tratatul *Realismul critic*, la care trudește în nopțile cernăuțene.

Și încă o precizare, cronică din martie-aprilie va fi urmată de alta, în aceeași revistă bucovineană, câteva luni mai târziu, în nr. 8-10, august-octombrie 1927, p. 301-302, semnată așijderea A. Bogza, despre *Concertele Jelescu-Bobescu*:

„Orice manifestare artistică pornită din inițiativa D-lui profesor Paul Jelescu, având la bază sinceritatea unui suflet tânăr, condus de un ideal interior, poartă dintru început garanția artei pure.

ION FILIPCIUC

Alda FORTINI

Prima oară în limba română

Poeziile **Aldei Fortini**, născută și rezidentă la Villongo (Bergamo), au obținut prestigioase recunoașteri literare, evidențiind un mare sentiment și o capacitate expozitivă captivantă, bogată în imagini. ...

.....Din punct de vedere lingvistic rimele celor patru silogii se deschid în jurul sferelor sensoriale și imaginare, sunt fără punctare interioară iar versurile sunt deslegate la extensii, pentru ca apoi să fie concluzionate prin punctare. Este fără îndoială o maturizare expozitivă din textele Primului vers pana la Timp fara limite, dar rămân în substanța aceleași caracteristici chiar cu câteva variații în textele „Scrieri împrăștiate” unde nevoia de comunicare, esențială, sintetică, este exprimată cu secvențe nete, scurte, imediate și pare uneori suferindă ...

Bruna Tamburrini

„ Într-adevăr, la Alda Fortini avem o poezie a notației în care aparența descriptivă lasă loc de surprize revelatorii. Obsesia timpului sublunar, are conotația contrapunctică a curgerii apei...Enunțul prozaic este scurtcircuitat de un frison semnificat – coateral : „ privesc acest strugure tăiat”...AldaFortini scrie – de fapt rescrie-istoria fulgurantă a unei stări noetice disimulată în efemeritatea „ fulgerului mental” analogic. Inocența observației prinde contur nuanțat filosofic, interogație a clipe înspre cosmos” O lirică în care exclamația auto postmodernistă are un sclipăt surrealist: „inițiere ambiguă” în care poetessa „ confundă ipsosul cu absurdul”. Procedul acestor inserții artifex pe explicit, ia uneori alura bucolică naturistă, este unul de finețe feminină și senzitivă tulburătoare. În limba română, ea nu pierde aproape nimic din mesajul sugetiv cvasi- afectiv. Banalitatea se reumple astfel de ceva niliniștitor. De vagul perceptiv al nervurilor lexicale în care foșnește Natura: suferința poetului este cea a Naturii însăși”.

Eugen Evu

Fântâna

Noapte cu lună seara asta
în care stelele strălucesc
și în surâsul de odată
aud trezirea momentului.
Un câine latră în depărtare
și un nou gând dintotdeauna
tace în soarele la asfințit.
Noi motive în vale

găzduind o versiune
despre diversitatea așteptării
și privesc acest strugure tăiat.
Nouă e emblema avută
și în spatele focului din cămin
un chip prieten ziua
și zâmbetul forțat
zile încântătoare și frivole.
Fântâna pieței
e seacă și distantă și morocănos
e asfințitul singur și vag
unde răzbunarea e nouă
și pâraul fuge departe.

Limita

Încantat este timpul nou
în care azaleele înfloresc
și sub grinzile verandei
o noua învățătura dispăre.
Găzduiesc o memorie certă
iar în culisele acestei scene
o dictare diversă pe caiet
ce contează în serile cele mai liniștite.
Am o iluminare
și înving versiunea mea
în timpuri căutate și celebre
și confund ipsopul cu absurdul
în inițierea aparent ambiguă
în iluzia unei limite.
Vânt singur și indefinit
în spatele unui nou nor spun cerul diferit
în casa abandonată.
Liniștea este marcată
de un pârau calm
și fuge din cabana întunecată
în spatele unei vechi intrigi
pe care timpul o potolește.

DACĂ AM ȘTI

Dacă am ști
Că luminile zilei zac
precum copii
Că lumina zilei stă ca un
copil
Noaptea merge
șchiopătând
Pe trotuarul istoriei
Dacă am ști
Ah, dacă am ști
Că visele durerilor
Nu se șterg cu lacrimi
Acolo ...
Unde sunt, și nu mai sunt

DOR DE ITACA

Cu o grabă vara îți ia
mințile
Se înmulțesc cameleonii...
Itaca
Se află aici
Nici nu fuge
Nici nu se dă
Durere frumoasă
Diogenul
Atârnă picioarele, obosit
Cu felinarul fosforescent
Salută sosiile noastre
Itaca
Se află aici
Încă vis roșu
Pentru pelegriini

METAMORFOZĂ

Încet-încet
În drumurile noastre
Nu mai e nici zgomot
Nici repeziciune
Nici coșmar mortal
Și nici anotimpuri obosite
Încet-încet

Au început
Să se liniștească păsările
Pescărușii nu au frică
Pe neașteptate vine
Zgomotul de celofan
Bate în cotiturile noastre
Să dea alarma
Extremele stau vertical
Încet-încet
Ne vom învăța
Să nu mai vorbim cu
vrăjitoarele
Cu degetele să nu mai
trimitem mesaje
Despre luna care va deveni
mireasă
Încet-încet...

DURERE

Îmi povesteau
Cât de mult l-au rănit
pământul,
sufletul,
trupul
Închipuiește-te
Și durerea
Au rănit-o
Mi-ai spus
De ce ai ucis așteptarea
În Itaca
Când ploua
Ce încăpățânat
era anotimpul
Doar un anotimp
Pentru atâtea secole
Și aseară
Penelopele au disperat, vai
prietene
Eu le-am văzut
Cu acești doi ochi

Rupând cămășile
Și voalurile albe
Le-am văzut smulgând-și
părul
Lacrimile ca bobul de
strugure
În cupă le băuse-vin roșu
Itaca
Penelopele au îmbătrănit
De așteptarea lungă
La intersecția anilor

CULA ȘI BARZA

La intrarea culii
Stă cocostârcul cel roșu
Cu ochiul - monitor
Cu ciocul - pod
Magiile le strică
Anotimpurile au uitat
Obosindu-se
Deseori am întâlnit
Cetatea și barza vorbind
Temeliile cetății îi
împietreau în verdeață
Sacrificând dorințele
pentru Cutia Pandorei
Fără cetate – au spus, nu
poate trăi barza
Fără barză s-ar ruina
cetatea
Apoteoză infinită
În secolul nou

ZBUCIUM

Bați în malurile așteptării
Timp gestant
Strivind cu talpa ruptă
Colbul drumului
Pe fruntea globului
Călăresc anotimpurile
nebune
Precum copiii disperați
Care așteaptă să vină
Timpul sterp

Dovezi ale urmelor albaneze pe pământ românesc

În prezența unui mare număr de iubitori ai Kosovei, la 18 iunie, în ambientul Muzeului Literaturii Române s-a desfășurat o masă festivă a prieteniei româno-albaneze pentru a marca legătura dintre România, Kosova și Albania. La acest eveniment a fost prezentă și o echipă a Televiziunii din Kosova, condusă de Kurtesh Devaja (scriitor), Sadedin Prekazi (regizor) și Fatmir Hadri (operator). Printre invitații care au sporit prestigiul acestui moment istoric au fost prezenți scriitori români, funcționari guvernamentali, diplomați și mulți iubitori ai culturii albaneze, dintre care se disting: liderul spiritual al comunității albaneze și primul director al noi serii a revistei Albanezul (Dr. Gelcu Maksutovici);

ambasadorul Albaniei în România (Dashnor Dervishi); fostul consilier al Biroului român din Priștina (Gheorghe Bucura); ex-ambasadorul României la Tirana (Gheorghe Micu); distinsul eseist dr. Luan Topciu (secretar al ambasadei albaneze din București); numeroși poeți români, care scriu despre valorile literare din Kosovo; filoalbanezul Tiberius Puiu; mass-media radiofonică precum și mulți prieteni din România ai albanezilor. Cu această ocazie participanții au transmis mesajele lor, au fost distribuite antologii și opere ale unor scriitori albanezi și români. Atât din București cât și din provincie, la această manifestare culturală au fost prezentate și câteva reviste cu valori literare ale autorilor albanezi traduși în limba română.

La această masă comună s-au dat însemnări interesante, s-a spus că urmele albaneze în ținuturile românești sunt numeroase, la fel cum sunt numeroase și urmele române în toponimia și onomastica albaneză. Albanezii au pătruns în istoria românilor prin corectitudine, sinceritate, fidelitate și vitejie. Înaintea celui de al doilea război mondial, numărul lor se învârtea în jur de patruzeci de mii dar mai târziu, ca urmare a războiului și instaurării dictaturii comuniste, numărul albanezilor din această țară a început să fie redus prin asimilare sau întoarcere în Kosovo, Macedonia, Albania, Turcia, SUA etc. Numai un apel adresat președintelui Wilson în 1919, poartă semnătura a 4 mii de albanezi stabiliți în România, care protestau împotriva pretențiilor grecești față de Korcea și Gjirokastra.

În timpul filmărilor și a contactelor cu albanezii din București, Constanța și comuna Pipera, s-au distribuit stegulețe și simboluri ale suveranității kosovare, au fost identificate câteva sate albaneze

românizate, s-a amintit de solidaritatea albanezilor din România cu Kosovo (31 martie 1999), s-a vorbit despre refugiații albanezilor kosovari la Sărata Monteoru din Buzău, s-a exprimat dorul față de locurile natale ale înaintașilor noștri. “Deși trăiesc în București, Kosovo este casa mea”, a subliniat domnul Islam, comerciant albanez din regiunea Opoia a Prizrenului, care locuiește de peste 20 de ani în

București. Aceleași sentimente ale dorului au exprimat și: Adriana Tabacu, nepoata lui Dumitru Emanoil care s-a dus cu delegația lui Ismail Qemali la Vlora; Bari Vehapi din Constanța; Don Antoni din Slatina Vitiei; albanezi și aromâni din comuna Pipera; Sofica Milcani, care cocea plăcintă pentru poetul Asdreni; Tănase Cristescu; Cristia Maksutovici; Pärparim Demi etc.

Dintre imaginile filmate, merită remarcate: monumentul voievodului Mihai Viteazul, care a primit 15 mii de albanezi să treacă Dunărea pentru a se stabili în câmpia Olteniei (1595); statuia lui Mihai Eminescu, care a spus “eu cred că limba albaneză ar fi cea mai flexibilă limbă din lume”; hotelul Continental, unde s-a hotărât ca Albania să devină liberă și independentă (1912); bulevardul Elisabeta, unde a funcționat tipografia Cucu, care a scos la lumină faimosul săptămânal “Albanezul” al lui Nicolae Nacio (1888-1903); clădirea în care a funcționat prima tipografie albaneză în 1886, unde au fost editate operele lui Naim Frasheri, alte cărți, broșuri și abecedare albaneze; grădina Cișmigiu; bustul lui Victor Eftimiu și apartamentul acestuia; cimitirul Belu, unde sunt înmormântați câțiva renașcențiști albanezi; Biserica Albaneză din București (Dintr-o Zi), unde s-a ținut prima slujbă în limba albaneză, cu Fan Noli în frunte (1911), iar pe data de 31 martie 1999, în fața acestei biserici, s-a adunat o mulțime compusă din români, aromâni și albanezi, fii și fiice ai renașcențiștilor noștri, studenți din Kosovo și Albania, pentru a mărșălui prin bulevardele Bucureștilor în semn de solidaritate cu NATO, Kosovo și Statele Unite ale Americii. Ce a făcut echipa Televiziunii kosovare zilele acestea în București a fost un pas bun și plin de succes, după care vor urma și alte demersuri, pentru a demonstra legătura celor două țări și popoare, care totdeauna s-au iubit între ele în decursul istoriei.

BAKI YMERI

Confesiuni, despre „sentimentul românesc al ființei”, la Salonul Literar „Darie Magheru”

Doar pentru cei care nu cunosc, trebuie să amintesc că municipiul Săcele este situat la est (răsărit) de municipiul Brașov, iar Brașovul este așezat, față de înfiul, la vest (apus). Cele două așezări, prima așezată la răsăritul celei de-a doua, sunt despărțite doar de o pasarelă rutieră peste E60, artera europeană care leagă Brașovul de București. Nu

întâmplător aduc aceste precizări, pentru simplul motiv că, în ziua de 19 iunie 2009, orașul Săcele pare să se fi situat de două ori „la răsărit de apus”. Aici, pe o uliță cu aer patriarhal, se află Casa Memorială „Darie Magheru”. Străduța, cu același nume, îngustă și neasfaltată, aduce întrutotul cu una medievală. De cum intri în curte, te izbește asemănarea cu „bojdeuca” lui Ion Creangă, din Țicăul Iașului, cu singura excepție că, aici, îți lipsește perspectiva dealurilor Aroneanului din capitala moldavă, leagănul primilor mei ani de viață. La intrarea în casă, întocmai ca la „bojdeuca” din Țicău, te întâmpină o verandă îngustă, și tot atât de primitoare, urmează apoi două camere, cea din urmă fiind și camera de lucru a celui care a fost actorul și poetul, cu vocație universală, Darie Magheru. Evenimentul care s-a desfășurat aici, în ziua amintită, rămâne pentru mine cu dublă semnificație: mai întâi pentru faptul că de numele regretatului nostru poet și actor se leagă primul meu premiu literar, oferit de Filiala din Brașov a Uniunii Scriitorilor din România, apoi – tot atât de semnificativ – faptul de a-l fi reîntâlnit, după aproape un sfert de veac, pe Nicolae Băciuț. Nae, cum obișnuiau să-i spună unii dintre echinoxisti (alții, Nicu / alții, Nico), venise la vernisajul expoziției de pictură a artistului plastic târgumureșean Vasile Mureșan, expoziție care s-a împlinit în foaierea Centrului Cultural „Reduta” din Brașov. Cu

această ocazie, Nicolae Băciuț, dirigitor al culturii și al patrimoniului, mureșene, l-a prezentat pe distinsul artist, după care a urmat lansarea ultimei sale cărți, intitulată „La răsărit de apus”. Cum lansarea a avut loc în după-amiaza acelei zile, „am complotat” cu doamna Olga Lascu, sora lui Darie Magheru, să-i oferim, în „spațiul” primei jumătăți a zilei, o întâlnire de suflet cu membrii Societății de Literatură și Artă care poartă numele regretatului nostru poet și actor.

Cu Nicolae Băciuț am petrecut un stagiul fertil ca redactori ai revistei studențești de cultură „Echinox” din Cluj-Napoca, așa încât revigorarea spiritului echinoxist al anilor '78-'83 ai secolului trecut, într-un spațiu de cultură cum e cel de la Săcele, era, dincolo de obișnuitele șezători literare, mai mult decât binevenită. A fost, de asemenea, și un bun prilej de a se relua legăturile culturale, temporar întrerupte de „benefica” noastră democrație, între revistele de cultură „Astra” din Brașov și „Vatra veche”, păstrătoarea adevărată a dreptului de afirmare culturală a spațiului

târgumureșean. Să nu uităm că vinul vechi este și cel mai căutat. Asistența a fost, și ea, pe măsura evenimentului. Din partea revistei „Astra” din Brașov au participat scriitorii Doru Munteanu, directorul publicației, Aurel Ion Brumaru și Daniel Drăgan. Dintre membrii Societății de Literatură și Artă „Darie Magheru” (societate cu statut de persoană juridică, înființată în anul 1990 prin Sentința nr.333 a Tribunalului Brașov) au participat profesoarele Daniela Dragomir, Loredana Florina Chiran și profesorul Leonard Cambeșteanu, epigramistul Corneliu Păunescu, profesorul și publicistul Stelian Răducanu (vicepreședinte al societății), poetul Balogh Laszlo, poetul-student Bogdan Niga și Ioana Secrețeanu, nepoata distinsei noastre gazde și președintă a societății, doamna Olga Lascu. Mă simt obligat să aduc o mică precizare, anume aceea că Ioana Secrețeanu, elevă în clasa a X-a a Liceului Teoretic „George Moroianu” din Săcele, este și nepoata regretatului scriitor ploieștean Leonida Secrețeanu. Din Brașov au participat doamnele profesoare Gabriela Iacob, Eliza Mara Trofin, Nicoleta Știucă, eleva Diana Rădulescu, proaspătă absolventă a Liceului de Informatică „Grigore Moisil” și deținătoarea premiului literar „Gheorghe Crăciun”, ediția 2009, juristul

Grigore Pănuță, asistentul universitar dr. Virgil Borcan (scriitor), Constantin Stana (scriitor), Victor Bibicioiu (scriitor și membru al UNITER) precum și Mihaela Malea Stroe, Claudiu Mitan și Mircea Brenciu (președintele Societății Ziariștilor „Cincinat Pavelescu”), ultimii trei fiind și membri ai Filialei din Brașov a Uniunii Scriitorilor din România. „Garda de corp” cea mai puțin numeroasă a aparținut chiar invitatului de onoare, Nicolae Băciuț, acesta fiind însoțit doar de „doamna și stăpâna sa”, profesoara Codruța Băciuț.

Într-un astfel de „climat” de suflet, Nicolae Băciuț și-a depănat amintirile și destăinuirile despre ceea ce crede el a fi „sentimentul românesc al ființei”, dincolo de / și în spațiul geografic al românității. Consolidat în conștiința românilor, prin sinteza oferită de Constantin Noica, sentimentul acesta apare, în cele din urmă, ca fiind un dat al reveriei noastre întru perpetuarea ființei naționale. Așadar, o revanșă a împlinirii împotriva stingerii, oferită de vicisitudinile istoriei. Cu deosebită disponibilitate narativă, Nicolae Băciuț a surprins, în pagini de un real antitetism, gradienti ai perpetuării sufletului românesc, dincolo de „monitorizările” unor actanți ai istoriei, întrutotul potrivnici. „Studiul de caz”, așa cum este el surprins în ultima-i carte, „La răsărit de apus”, este unul liber, efectuat „pe viu”, cu personaje exodice, atât cele din diaspora cât și cele ce-și împlinesc exodul lăuntric în spațiul carpato-danubiano-pontic. Un exodism al reîntregirii totuși, expresie a unui întreg indestructibil, atâta timp cât eludarea întregului pare imposibilă. Aceasta a reieșit și din destăinuirile autorului cărții, surprinse într-o expunere liberă care a încântat auditoriul. Extinderea acestor destăinuri, în amănunte ce nu au fost surprinse în carte, s-au datorat și intervențiilor doamnei Olga Lascu, sau cele ale lui Aurel Ion Brumaru, Doru Munteanu, Daniel Drăgan și Mircea Brenciu. Destăinuirilor auctoriale li s-au adăugat și lecturile minime, oferite de autor și de alți participanți, din poezii cuprinse în volumul antologic „Anotimpul din colivie” (Ed. Tipomur, Târgu-Mureș, 2006), semnat de Nicolae Băciuț.

Pe parcursul dezbaterilor, un „intrus” – să-l numim pe pictorul și caricaturistul Cătălin Zaharia, membru al Asociației Caricaturiştilor Americani („Cartoonist Rights Network”/ USA) – așezat chiar în dreapta mea, lucra de zor la „nemurirea”, în „pastă” caricaturală, a doamnelor Olga Lascu și Codruța Băciuț, a domnului Dorin Velicea (consilierul primarului), precum și a scriitorilor Doru Munteanu, Mihaela

Malea Stroe, Nicolae Băciuț, Daniel Drăgan, Balogh Laszlo, Claudiu Mitan, Victor Bibicioiu și a epigramistului Corneliu Păunescu. Nevăzut, dar sufletește prezent, a mai fost cu noi și prozatorul Mihai Arsene, care, într-o discuție telefonică cu Nicolae Băciuț, și-a exprimat regretul de a nu fi putut participa, fiind internat în secția de cardiologie a Spitalului Județean din Brașov.

Mulțumirilor adresate asistenței de doamna Olga Lascu, președinta Asociației de Literatură și Artă „Darie Magheru” și cele ale vicepreședintelui, profesorul și publicistul Stelian Răducanu, li s-au adăugat – fapt notabil – atașamentul și urările de bun venit ale domnului economist Radu Nistor Florea (care nu a putut participa la manifestare), primarul municipiului, prin delegarea domnului Dorin Velicea, unul dintre consilierii primăriei. Nicolae Băciuț chiar și-a exprimat uimirea față de această intervenție, mărturisind că este pentru întâia oară, cel puțin pentru el, când un primar face un astfel de gest, aceasta întărindu-i convingerea că „sentimentul românesc al ființei” are încă valențe nebănuite.

EUGEN AXINTE

Nico,

cu Nicolae Băciuț

**Când și când, aminti-ți-vei de-aceste
neprihănite jocuri –**

vei fi didahie acelor nașteri

**te-ndeamnă, deci, la harurile-cântec
din umbre locuite de combustii...**

**Hipnotic, întrupa-se-va-n adastii
un limpid grai, de-un cântec avântat**

**e-un grai de doine, scris în steme sfinte
de-un mioritic baci:**

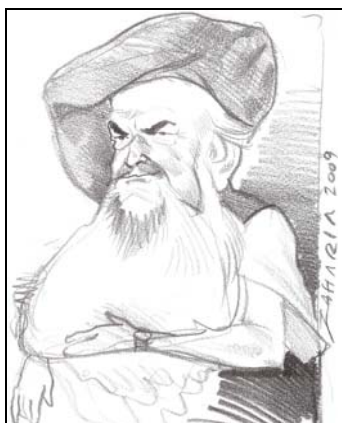
Băciuț(ul, Nico.

EUGEN AXINTE

(Din volumul „Călător prin vârstă”)

Olga Lascu

Daniel Drăgan

Doru Munteanu

Codruța Băciuț

GALERIA Cătălin Zaharia

Nicolae Băciuț

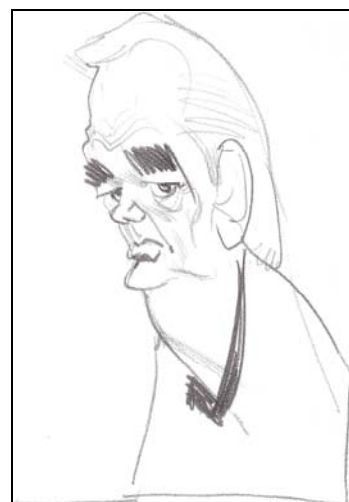
Mihaela Malea Stroe

Claudiu Mitan

Victor Bibicioiu

Corneliu Păunescu

Dorin Velicea

Cătălin Zaharia, pictor, absolvent al Facultății de Arte Plastice din Iași, promoția 2003) s-a remarca și în teritoriul caricaturii, prin galeria de portrete făcute multor oameni politici. Și scriitorii s-au bucurat de arta sa portretistică, prin care a reușit să facă veritabile radiografii alew sufletului. (N.Băciuț)

Popasuri culturale

Centrul Cultural "Reduta" Brasov

Centrul Cultural "Reduta" Braşov a fost înfiinţat în anul 1958,

Centrul funcţionează într-unul dintre cele mai vechi lăcaşuri de cultură din Braşov. Vechea clădire a "Redutei", ridicată în secolul al XVIII-lea, situată în Centrul Istoric al oraşului, pe strada Teatrului (actuala stradă Apollonia Hirscher), a servit iniţial ca teatru, sală de concerte şi baluri. A fost demolată în anul 1892 şi recondusă între anii 1893-1894 de către Casa Generală de Economii. Noua "Reduta", sau Casa de Concerte, a fost construită după planurile inginerului oraşului, Christian Kertsch, în stilul baroc, cu elemente rococo. A purtat numele de "Reduta" după o vestită sală de spectacole din Viena şi a funcţionat ca şi cinematograful, teatru şi sală de baluri şi concerte. În 1948, a fost dată în folosinţă Teatrului de Stat până în martie 1959. Din acest an, a fost transferată Palatului Culturii, care, în prezent, poartă numele de Centrul Cultural "Reduta". Imobilul ce adăposteşte Centrul Cultural este nominalizat ca monument istoric şi face parte din Centrul Istoric al Municipiului Braşov, cu titlu de rezervaţie de arhitectură. Complet renovată şi modernizată între 1997-2004, clădirea Centrului Cultural "Reduta" este una dintre cele mai elegante şi atractive locaţii din ţară. Director, actorul Marius Cisar.

O SCRISOARE (NE)PIERDUTĂ

ROMÂNIA

JUDEŢUL BRAŞOV

PRIMĂRIA MUNICIPIULUI SĂCELE

Str. Piaţa Libertăţii nr. 17, Săcele, cod 505600,

Tel/fax: 40-268-276.164 /273.091

Doamnelor şi domnilor,

Stimată audienţă,

Ne-am adunat astăzi în Casa memorială „Darie Magheru”, într-un moment important pentru activitatea culturală săceleană, acela al prezentării cărţii poetului NICOLAE BĂCIUŢ. Nici nu se putea găsi o locaţie mai propice pentru un astfel de eveniment şi anume o prezentare de carte a unui scriitor în casa celui care a fost Darie Magheru, personalitate pe care aş vrea să o elogiez în cele ce urmează.

Cei care nu l-au cunoscut şi nu l-au citit pe Darie Magheru e bine să ştie că scriitorul s-a născut la 25 octombrie 1923 la Lunca Lainicului, a copilărit la Săcele (localitate ce va fi evocată în paginile romanului "Cărămida cu Mâner") şi a studiat arta dramatică la Academia regală din Bucureşti şi Institutul de Teatru Matei Millo din Iaşi; a fost actor la Braşov, Ploieşti Arad, Botoşani. Astăzi o stradă din Săcele îi poartă numele şi tot aici funcţionează, prin osârdia doamnei Olga Lascu, sora scriitorului, Casa memoriala Darie Magheru.

Darie Magheru a fost, aparent, mai întâi actor, din soiul foarte rar al celor care aleg actoria pentru că nimeni altcineva nu le-ar fi putut rosti versurile cum se cuvine. În veacuri ori milenii trecute ar fi fost aed, ori chiar profet. Darie e un poet al generaţiei şaizeci-şaptezeci fără să se fi situat vreodată faţă în configuraţia acesteia. E un poet în care vârtejurile expresioniste şi limpezimile compacte ale metaforei se combină cu o minuţiozitate barocă

a ritmurilor şi sunetelor, într-o băutură tare şi parfumată, neasemănătoare cu nimic: aş avea chiar îndrăzneala să spun că Guernica sa e unul dintre cele mai enigmatice şi mai desăvârşite poeme ale literaturii noastre contemporane, atât de vitregă în cunoaşterea ei de sine.

În încheiere, aş dori să-mi exprim aprecierea şi consideraţia pentru opera lui Darie Magheru dar şi să vă felicit pe dumneavoastră, domnule Nicolae Băciuţ, pentru noua carte, şi tuturor celor care au făcut posibilă organizarea acestei manifestări culturale.

19 Iunie 2009

Primar Ec. NISTOR RADU FLOREA

Foto: scriitori la casa Darie Magheru

Cetatea Sighișoarei reflectată în colecțiile Bibliotecii Județene Mureș

Cetatea Sighișoarei, reprezintă, dincolo de orice îndoială una dintre cele mai valoroase comori arhitectonice medievale pe care le-a dat Transilvania. Importanța acordată acestui oraș unic, a cărui renume a depășit granițele țării noastre și s-a extins până departe, în Europa, se reflectă și prin multitudinea de tratate, studii, eseuri, lucrări istorice și arhitecturale dedicate acestui oraș-cetate, pe drept, numit „Perla Transilvaniei”. Fără a întreprinde o cercetare mințioasă deducem, că în jurul acestui subiect s-au născut, de-a lungul timpului, nenumărate și incitante discuții provocate de istorici, critici de artă, scriitori și geografi. Pe marginea lor, s-au scris cărți, au fost elaborate lucrări de specialitate, au apărut tratate, au fost formulate mărturii jurnalistice. O parte din aceste documente au ajuns pe rafturile bibliotecilor publice și au fost indexate în cadrul unor bibliografii specializate.

Potrivit limbajului biblioteconomic, bibliografiile tematice cuprind informații cu privire la toate documentele referitoare la o anumită temă. Ele sunt rodul muncii specializate al unor bibliografi interesați să selecteze și să pună laolaltă informații valoroase reunite sub o tematică precis configurată. Bibliografiile sunt instrumente importante de dezvăluire a specificului colecțiilor unei biblioteci. Răsfoind o bibliografie aflăm răspunsul la întrebarea câte cărți referitoare la un anumit subiect au fost scrise într-o perioadă determinată, unde au apărut ele și de cine au fost semnate sau evaluate. Bibliografiile sunt surse de informare valoroase. Ele se adresează în egală măsură specialiștilor și cercetătorilor interesați de o anumită disciplină dar și cititorilor obișnuiți, care-și concentrează curiozitatea spre un domeniu sau altul al cunoașterii și practicii umane.

Constituite ca importante izvoare de cunoaștere și cercetare bibliografiile, dezvăluie, de asemenea, câte documente despre un anumit subiect se află în colecțiile unei biblioteci. Bibliografiile sunt mijloace de promovare a colecțiilor de bibliotecă, sunt instrumente de diseminare a informațiilor pe care biblioteca le gestionează. Cataloagele, indexurile și listele bibliografice continuă să fie folosite ca mijloace de evidență și informare de mare actualitate și de largă accesibilitate. Atunci când ne aflăm în căutarea unor informații specifice, atunci când ne alegem o temă de cercetare sau când simpla curiozitate ne împinge spre un anumit subiect de meditație și cunoaștere, descoperirea unei bibliografii devine salvatoare, fiindcă ea ne oferă o hartă a lecturii presărată cu informații valoroase.

Acum, la final de iulie, când cetatea Sighișoarei își pune straie de sărbătoare, m-am lăsat

condusă de nevoia de a încredința tiparului o scurtă și selectivă listă bibliografică referitoare la cărțile despre Sighișoara, aflate în fondurile Bibliotecii Județene Mureș. În cadrul bibliografiei titlurile sunt aranjate în ordinea alfabetică a numelui autorului iar cărțile indexate surprind aspecte esențiale din istoria, cultura și civilizația sighișoreană.

Bibliografie tematică : „Sighișoara”

- Anghel, Gheorghe, *Cetăți medievale din Transilvania*, București, Editura Meridiane, 1972, p. 124-125, foto.
, București, Editura Romghid, s.a.
Coordoneanu, Maria; Nedel, Victoria, *Monumente și locuri istorice ale patriei*, București, Editura Ion Creangă, 1977, p. 117-120.
Curinschi, Gheorghe, *Centrele istorice ale orașelor*, București, Editura Tehnică, 1967, p. 167-174, 261-268.
Drăguț, Vasile, *Arta românească*, București, Editura meridiane, 1982.
Gheorghiu, Teodor Octavian, *Arhitectura medievală de apărare din România*, București, Editura Tehnică, 1985.
Ionescu, Grigore, *Istoria arhitecturii în România*, București, Editura Academiei RPR, 1963.
Leahu, Gheorghe, *Transilvania, orașe și monumente*, București, Editura meridiane, 1998, p. 163-177.
Oprescu, G., *Bisericile cetății. Ale sașilor din Ardeal*, București, Editura Academiei RSR, 1956, p. 185-189.
Repere culturale mureșene 2003, Târgu-Mureș, Editura Tipomur, p. 19-22, 63-68.
România. Monumente istorice și de artă, București, Editura Meridiane, 1972, p. 284-293, 431-434.
Sighișoara, 1280-1980, Sighișoara, s.n., [1980].
Sighișoara, Perla Transilvaniei, Târgu-Mureș, Editura Sherpa, 2007.
Sighișoara. Ghid turistic și muzeal realizat de lucrătorii Muzeului Municipal de Istorie din Sighișoara, coord. prof. Mircea Alexandru, Târgu-Mureș, CS TIPOMUR SA, 1993, p. 3-5.
Sighișoara. Ghid turistic, București, Editura Ad Libri, 2006.
Topografia monumentelor din Transilvania. Municipiul Sighișoara, 4.1., Koln, Editura Rheinland, 2002.
Țarălungă, Lucia, *Sighișoara - orizonturi de cultură*, Târgu-Mureș, Editura Nico, 2007.

LILIANA MOLDOVAN

“CRUCEA DIN FEREASTRĂ”

În urmă cu un an, la Lăpșna, la castelul de vânătoare al regelui Carol al II-lea, lângă Mănăstirea Sf. Nicolae, monument istoric de secolul al XVIII-lea, se configurau elementele unei metafore generoase, „Icoana din fereastră”, plecând de la un proiect de tabără de pictură de icoane. S-au pus atunci la lucru zece iconari (Călin Bogătean, Marcel Naste, Klara Balazs, Emilia Manole, Marina Kulcsar Pirvu, Veta Pascu, Ana Sălăgean, Elena Costinaș, Melania Cuc, Floarea Vultur) fără a avea foarte limpede finalitatea. Ultimele două nume chiar au ieșit din proiect, printr-o individualizare contrară viziunii asumate. Ferestrele casei mele, din lemn, cu câte trei ochiuri fiecare, ca ferestrele clasice, de „altădată”, s-au dovedit provocatoare pentru pictura de icoană ca „**ferastră deschisă între pământ și cer**”, așa cum a fost ea definită de unii teologi. Fereastră „materială” a devenit, într-un entuziasm bine temperat, suport ideal pentru „vama” dintre pământ și cer! Icoanele realizate atunci au îndreptățit investiția de speranță.

Grupul de iconari, reconsiderat în formula Călin Bogătean, Marcel Naste, Klara Balazs, Raluca Focșan, Emilia Manole, Codruța Băciuț, Marina Kulcsar Pirvu, Veta Pascu, Ana Sălăgean, Elena Costinaș, cu același manager de proiect, Nicolae Băciuț, a decis continuarea proiectului, la Mănăstirea Doamnei,

de lângă Toplița, dar a decis și schimbarea de registru stilistic și tematic, fără a abandona „ferestra” ca suport al picturii. După o moșire socratică, am stabilit ca generic al proiectului „Crucea din fereastră”, sintagmă susținută de faptul că fereastră tradițională conține în spațiul ei crucea, dar și ochiurile sticlei rămăneau ideale pentru pictura de icoane. Mai mult, s-a valorificat semnul crucii din spațiul ferestrei, înlocuindu-se partea centrală din lemn, cu scânduri mai late, pentru a se putea picta pe ele *Răstignirea lui Iisus*. Icoanele din fereastră restrângeau temele la cea a crucii. S-a plecat de la izvod și, cu toate rigorile și exigențele canonice, nucleul de bază al grupului de iconari (Marcel Naste, Klara Balazs și Călin Bogătean) a creat noi compoziții iconografice, condiționate și de formatul ferestrelor. Reconfigurarea compozițională, păstrându-se elementul tradițional, a permis realizarea unor

icoane noi, într-o benefică intersectare a tradiției cu modernitatea.

Spațiul „icoanelor din fereastră” a fost populat cu sfinți: Mântuitorul Isus, Maica Domnului, împărații Constantin și Elena (care, la 326 au descoperit Crucea Răstignirii de pe Golgota), Petru și Pavel, îngeri, heruvimi, serafimi... Totul sub semnul crucii – pentru că ne naștem cu binecuvântarea ei și ne mântuim prin ea, ne însoțește viața prin botez, cununie, moarte, simbolizează „arborele vieții”, după Mircea Eliade, e „deschisă ca un arbore care urcă de pe pământ în cer”, e „arborele vieții plantat pe Golgota”, e copac veșnic ce „stă în mijlocul cerului și al pământului, sprijină cu tărie Universului” (Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Ed. Științifică, București, 1991, p. 367).

Obiceiuri fundamentale ale satului

tradițional au recurs la semnul crucii – nimic din viața religioasă a creștinilor nu exclude crucea pe tot traseul existențial al omului.

Semnul crucii se face în rugăciune, ca rugă și mulțumire, la bine și la rău. El este protector.

Nu se putea ca tocmai semnul crucii să nu fie inclus în demersul picturii de icoane, într-o variantă inedită, nemaivalorificată artistic în acești termeni până acum.

Ne asumăm această metaforă, ne-o însușim ca pe un brand, pe care îl vom proteja prin rigorile OSIM-ului, fără să vedem în asta trufie, lipsă de modestie. Ne asumăm „Crucea din fereastră”, ca și „Icoana din fereastră”, cu smerenie, considerând că Dumnezeu ne-a ales pe noi să ducem prin artă și credință această cruce.

NICOLAE BĂCIUȚ

Foto: „Crucea din fereastră” la Centrul Cultural “Reduta” din Brașov, 31 iulie – 20 august 2009)

Concursul Internațional de Creație „Veronica Micle” Ediția a XII-a

Concursul Internațional de Creație Literară „Veronica Micle” oferă an de an tinerilor literați posibilitatea de a se afirma, de a se cunoaște și de a întări legăturile cu românii de pretutindeni. Lansat la Iași din inițiativa Astei ieșene și în special a președintei acesteia, dna Areta Moșu, concursul a ajuns în acest an la cea de a XII a ediție. Inițial concursul era destinat doar tinerelor autoare, nu atât dintr-o atitudine discriminatorie sau feministă ci ca un omagiu adus Veronicăi Micle, un simbol al sensibilității și al dragostei pentru poezie. Ulterior s-a renunțat la această opțiune. Concursul este organizat pe trei secțiuni: poezie, eseu, traduceri. Juriul este format din scriitori, președinte fiind poetul Nicolae Turtureanu. Un rol deosebit în buna desfășurare a concursului îl are Despărțământul Timotei Cipariu, Blaj, președinte dna Silvia Pop, care editează an de an placheta cu creațiile celor premiați.

Fiecare ediție a concursului se finalizează cu o tabără de creație la care sunt invitați premiați de la cele trei secțiuni precum și personalități din diverse domenii. Tabăra de la prima ediție a avut loc la Iași, la ediția a II-a tinerele premiate s-au întâlnit la Blaj și la Arieșeni, o comună din Țara Moșilor. Creațiile premiate au fost publicate în placheta „Poeme despre singurătate și dragoste”.

La ediția a III-a a concursului au participat 80 de tinere provenind din România, Republica Moldova și Ucraina. Câștigătoarea marelui premiu a fost Liliana Armașu din Chișinău, care prin evoluția ulterioară a confirmat aprecierea juriului. În cadrul taberei care a finalizat această ediție, premiați au vizitat obiective culturale din Iași, Blaj, Năsăud, întâlnindu-se cu muzeografi, directori de biblioteci și de case memoriale. Cu prilejul festivității de premiere, a fost lansată placheta „Caută-mă printre poezii”.

Ediția a IV-a a reunit un număr mare de concurenți provenind atât din România, Moldova, Ucraina, cât și din Banatul Sârbesc și

Bulgaria. Faza finală a concursului a fost un periplu prin țară – Iași, Târgu-Neamț, Toplița, Târgu Mureș, Blaj, Lancrăm, Alba Iulia, Mănăstirea Nicula, Bistrița, Năsăud, incluzând vizitarea unor locuri de mare vibrație culturală, întâlniri cu scriitori, colocvii. Antologia ediției 2001 este intitulată „Poemul meu e tânăr” și apare tot sub egida ASTRA „Timotei Cipariu”.

Din anul 2002, Concursul figurează în calendarul activităților extrașcolare din cadrul Ministerului Educației și Cercetării, bucurându-se de susținere morală și materială. Astfel, ediția din 2002 a beneficiat de organizarea unei tabere de Creație la Roica, în Munții Apuseni, în perioada 28 august - 6 septembrie, unde au fost invitați și laureați ai Concursului Internațional de Arte Plastice „N.Tonitza”. Placheta de la această ediție se intitulează „Mantie de foc – Poezia”. Impresionantă a fost la această ediție participarea la secțiunea „Traduceri”, premiile revenind unor licee din București.

În 2003, Marele premiu este obținut de Ioan Valeriu Dornescu, iar placheta ediției poartă numele „Minune de gând”. Tabăra itinerantă se desfășoară pe traseul Iași-Blaj-Aiud-Alba-Iulia în perioada 26 august – 6 septembrie.

Ediția a VII-a a beneficiat de o tabără de creație la Agafton – Botoșani în perioada 23-29 august 2004. Tinerii premiați au participat la colocvii, au avut întâlniri cu scriitori, au făcut pelerinaje la Botoșani, Ipotești, Vorona. Placheta ediției poartă numele „Poeme de taină”.

Ediția a VIII-a se finalizează cu publicarea plachetei „Poezia în șapte zile”, prefăcută de câștigătorul marelui premiu al ediției din 2003. Placheta ediției din 2006 se intitulează „Botezați în cuvânt” și conține pe lângă creațiile premiate, o antologie a tuturor edițiilor Concursului „Veronica Micle”. Ediția din 2007 s-a finalizat cu tabăra itinerantă Iași – Reghin -Târgu-Mureș-Sighișoara-Sovata, la care au fost invitați câștigători din edițiile anterioare și s-a lansat placheta cu titlul „Poezia – marile mele har”.

MAGDA NEGREA

Ora de rugăciune

Într-o Miercuri - zi de post când sfinții mănâncă prune afumate din podu' norilor -, Doamne Doamne îl cheamă la ora de rugăciune pe Petre sfântul. Toader a potcovit caii, Ilie a uns trăsura cu păcura norilor, așa că zor-nevoie coborâți pe pământ - ceasurile douăsprezece să vă prindă în crâșma scriitorilor „Boema 33” din Piața Romană, nu înainte de-a trece pe la Cuvioasa Paraschiva ce-a pregătit două ulcele: una cu lacrima cerului, să-și înmoaie pana de găscă când scrie subsemnatul, a doua plină ochi cu o bucată de curcubeu, mărunțit, dospit... să aibă culori pictorița **Cătălina Drăgulin**.

- Doamne, că intrăm în păcat, azi la modă sunt nudurile?!!

- Măi tătăcuță, ce-i frumos și lui Dumnezeu îi place! Nu fiți neamuri proaste, nu stați în capul mesei ca la pomană, ascultați, nu puneți întrebări, nu vă întindeți la cașcaval. Se scot din desagă puncte și virgule, nu sunt scobitori! Voi sunteți ochii și urechile mele, iar ei sunt singurii care mă iubesc și cred în mine. Vineri, după Vecernie (fără floricele, scurt, la obiect!), îmi spuneți despre fiecare ce hram poartă?!

Florentin Popescu:

...cu pălărie pe cap - din Obor, nu florentină! -, cultivă cuvinte pe ogorul tăcerii, prășește frazele, smulge din rădăcină cuvintele pompoase, prost și deștept. Lup singuratic, botează mieii, sărută căprioarele, potcovește măgarii iar seara adună ouăle din cuiabar și le vinde la piață, încondeiate. Dacă te laudă, să te lași de scris!...

Baki Ymeri:

... îndrăgostit de Cosânzenele noastre, îi place ciorba de burtă și tot pe burtă le sărută. Fluture de zi și noapte, „Zboară printre cuvinte”. Odihnite-n poemă, ele devin antologii româno-albaneze.

Monica Mureșan:

...a scris volumul de versuri „*Trecere de pietoni*”. Zi de zi, cu poala plină de melci, se oprește la semafor și-i învață să treacă strada. Normal să fie amendată/pe trecerea de pietoni:/ fusta o avea crăpată/bluza nu avea butoni...

Mihai Antonescu:

... staroste peste cuvinte, doarme cu hangerul la sân. El are doi Dumnezei, pe mata tălică, și pe Tudor Vladimirescu și susține sus și tare că apa Iordanului e matcă a Jiului și zaibărul e mai bun decât Lacrima lui Hristos. Scrie proză noaptea, dimineața – poezie și-n zile de post – cronici literare.

Victor Sterom:

... nu are cal, iesle de fildeș, pocai de aur cum avea Incitauș, calu' lui Caligula. El, în

București vine cu *trinu'* la clasa proletarilor. Ne iubește, scrie despre noi, ne mai muștruluiește când păcătuim, și confundăm iubirea cu dragostea, prietenia cu omenia. Isteț cu zece la pricepere, totuși, nu pricepe de ce buzoiennii taie gâtul la cal să fure clopotul. Îți spun eu: ca să îl pună la boi!

Florian Hutanu:

...când nu desenează mesteceni, așteaptă rățăcit printre trestii să plouă cu stele și cuvinte învelite-n uitare. Zugrav și poet, zâmbește cu viclenie când se nasc fecioarele dăruindu-le câte-o oglindă. Pe peronul gării așteaptă marfarul cu amintiri, maci, castani înfloriți, vise prăfuite. Timpul bătrân rostogolit peste amintiri, buletin de știri: prietenii s-au rățăcit la marginea cuvintelor. Nimeni nu mai înțelege nimic; nedumerit în echilibru, râsul deretică insomnia poetului.

Ana Hâncu:

...rămâne mireasa cuvintelor. Ana de Bretania căsătorindu-se cu Louis al XII-lea în 1499, se spune că e prima femeie ce-a îmbrăcat rochia de mireasă. Ea o-mbracă în fiecare zi, mușcă din „**Fructul oprit**” fără teama de „**Obsesia unui proces**” cu Adam, neinvitat la nunta cuvintelor.

Ion Iancu Vale:

... doarme cu sâneța-n pod și butoiășul cu praf de pușcă, a rămas haiduc. Urmărit o viață de băieții cu ochi albaștri, acum se teme și de cei cu ochi căprui ce vorbesc ondulat și își pun părul pe moațe. Cum păcatul rămâne păcat, iubirea – iubire, revista „**CLIMATE LITERARE**” e copilul lui! Născut sărac, el e mai bogat decât noi toți, el are ce mulți nu au (articol lipsă!): cuvânt, respect, toleranță ridicată la rang de iubire. Și crede că marea e o mare lacrimă. Nu mă trăsni, Doamne, nu vezi ce de cuiburi sunt în frunzișul meu?!!

Grigore Grigore:

... să nu vă cruciți, dar în fiecare noapte el urcă în Turnul Chindiei cu un ulcior din roua dimineții și aprinde o lumânare să vadă cum cântă greierii pe-o singură coardă „**Noaptea miracolelor**”. Cu îngerul lui păzitor stă de vorbă, îi sărută mâna, fericit că bea din același pahar. Îndrăgostiți, acum fac nebunii ce nu le-au făcut când erau copii.

George Daragiu:

... profesorul e prieten cu toți, îi ajută pe toți, editează chiar și pe netoți. A rămas și rămâne consilier al cuvântului în guvernul cu o singură culoare, cuvântul scris. Iartă-l, Doamne, că nu știe ce face...

PUIU MOICEANU

Album

Vernisaj Vasile Mureșan la Centrul Cultural Reduta din Brașov (Ilarie Opriș, Vasile Mureșan, Ion Topolog, Ana Câmpan, Nicolae Băciut)

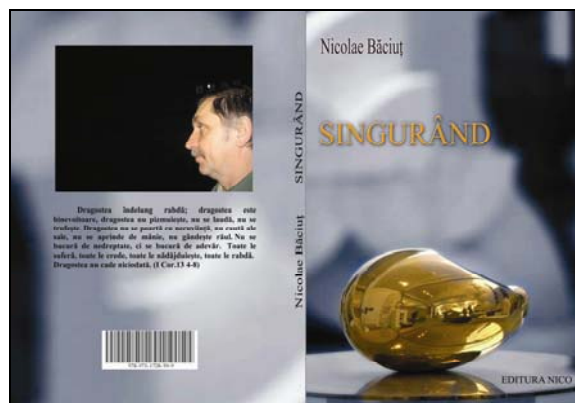
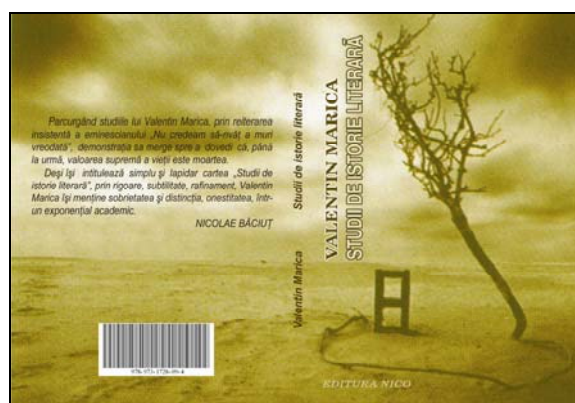

Expoziție de pictură „Icoana din fereastră”, la Biserica din Bistra Mureșului (Ana Sălăgean, Emilia manole, Veta Pascu, Elena Costinaș, Marcel Naste, Nicolae Băciut- coordonator de proiect, pr. Sergiu Andone, Balazs Klara, Călin Bogătean, Raluca Focșan)

Podul de cărți Chișinău – Târgu-Mureș, Angela Macarie, Cornelia Jinga Hetrea, Valerica Duicu, Claudia Șatravca, Liliana Moldovan, Dimitrie Poptămaș, Lăcrămioara Căținean, Monica Avram, Valentin Marica...

AUTORI MUREȘENI

REVISTA **PLUMB**: ÎNTRE „GREUTATEA” BACOVIANĂ ȘI COMPETIȚIA CONTEMPORANĂ

Acum patru ani, în orașul lui Bacovia se naștea, discret, fără scâncete, ci, mai curând, cu vizionarism senin și bătaios, o revistă: **Plumb**.

După titlu, s-ar fi zis că va re-produce (poate chiar...calchia...) nevroze și melancolii...și că va „trage” (precum metalul evocat de frontispiciul revuistic) în/spre jos...

...Ei bine, NU! Precum noi semnalăm/proroceam (în revista **Contraatac**, din Adjud), încă de la primul număr, titlul nu era decât un gest de reverență față de un important clasic al literelor românești... – iar nu și o deviză! sau, mai rău, **expresia unui destin fatalist, de urmat/asumat!** NU! Ca forță expresivă de Duh, revista **Plumb** sugera (și se „perfecționează” continuu întru această... „sugestie”!) contrariul titlului: **ambitiția de a sui spre culmi, de a depăși zărilor facilului sau vetustului**. Această ambiție nu exclude, ci presupune, ca fundament spiritual al revistei cu pricina, păstrarea, cu pioșenie, în „**tronuri**”, a zestrei celei neștirbite a înaintașilor (...pionieri, dar chiar și Genii Protectoare ale Neamului Românilor).

...Și atuuri pentru afirmare existau, încă de atunci: directorul ei, scriitorul și editorul **Ioan Prăjișteanu**, ca și redactorul-șef al revistei, scriitorul și jurnalistul **Petre Scutelnicu**, ei înșiși relativ tineri, și-au strâns în jur un grup „dur”, format din „**tineri...cu experiență**”! Nu doar băcăuani, ci până și din Satu Mare ori Hațeg... „**celălalt capăt de lume**”...! – dar cu drag pentru scris și pentru chipurile expresive ale Duhului. Adică, oameni care, chiar dacă (în genere...) nu depășeau 50 de ani, erau „**dotati**”, prin har divin, cu avânturi și agerimi spirituale de...25 de primăveri...

Fără prejudecăți, dar cu simțul bunei-măsuri. Bravi și bătaioși, dar între limitele bunului-simț, al civilizației și, mai mult și cu totul osebit: înarmați și antrenați cu/întru o autentică educație estetică și culturală. Cărturari de valoare: unii recunoscuți/consacrați, deja, în acest peisaj atât de atomizat al culturii românești contemporane (Theodor Codreanu, Calistrat Costin, Gheorghe Izbășescu, sătmărenii Aurel Pop și Felician Pop, frații hunedoreni Eugen Evu și Ioan Evu, Doru Kalmuski, Doru Ciucescu, Virgil Mocanu, Romulus Dan Busnea, Cornel Galben, Angela Monica Jucan, Aurora Barcaru, Valeria Manta-Tăicuțu, Sergiu Adam, Victor Mitocaru, Ion Tudor Iovian, Ștefan Munteanu, Gheorghe Iorga, Dumitru Zaharia, Viorel Dinescu, Ion Hurjui, Ionel Necula, Dan Sandu, Nicolae Mihai, Adrian Botez etc.etc.) – alții cu forțe suficient de bine controlate și conștientizate, pentru a spera nu doar să se consacre (azi, unii tineri se consacră chiar mai degrabă decât ar fi necesar și salubru, pentru o cultură care se vrea profundă, responsabilă, respectabilă... – și, deci, „serioasă”...în zâmbetul ei „de senin”!), ci, mult mai mult și important, de a se confirma ca **valori autentice**, tocmai în focul

bătăliilor culturale/cultuale (și, deci, înainte de toate - **cu sine!**), de pe „frontul” acestei reviste (cu subintitularea justificată: „**revistă de cultură și atitudine**” !): Dan Perșa, Petre Fluerașu (el însuși conducător de revistă...), Paul Blaj, Lidia Sabău etc. etc....

Dar, cu toate aceste atuuri, „competiția” contemporană, de cele mai multe dăți, neloială, presărată cu faulturi „de roșu”, dar nesancționate din...”prietenie tovărășească”, așa-zisa, deci, „competiție” (care, de multe ori, se transformă în masacru absurd, revoltător și imund, care aruncă Cetatea înapoi, în barbarie și în caverne/”trogloditism”...) rezultată nu din confruntarea cavalierească a valorilor autentice, ci drept consecință (sumbră și pervers-insidioasă) a „lucrărilor/lucrăturilor” din bezna cabalelor și „aranjamentelor” de clan și gașcă, putea (ba chiar „logica” și „logicienii” vremii se pregăteau să pronunțe verdicte definitive și irevocabile) s-o asasineze, cu seninătate cinică.

Nu mulți îi dădeau viață lungă, în acest context de junglă, al culturii (chipurile...) „capitaliste”, printre adversari culturali cu faimă îndelungă, forțată de timp, prejudecăți și memorie rigidizat-sclerozată. Și, totuși, revista nu „**a făcut pași**” din **peisajul revuistic românesc**. Dimpotrivă: iată că revista **Plumb** a ajuns (oțelită întru Duh), în iulie 2009, printr-o apariție constantă, la nr. 27!

Ceea ce trebuie să ne întrebăm este nu „**cui**” i se datorează, oare, rezistența revistei (răspunsul ar fi, pe bună dreptate: **spiritului de echipă** al artiștilor băcăuani!), ci „**cărei mistici interne**”, a paginii de revistă?!

Ce anume a interesat, în ceea ce s-a scris la revista **Plumb**?!

Rubricile, marcând o mare diversitate ideatică, oare...?! – ...de la editorialele incisive ale lui Romulus Dan Busnea, trecând prin analizele foarte aplicate, asupra fenomenului cultural (făcute de Victor Mitocaru sau Sergiu Adam), prin incursiunile istorice ale lui Ion Lupu și ajungând la poezia și proza, de bună calitate, ale unor: Dan-Bogdan Hanu, Ion Tudor Iovian, Valeria Manta-Tăicuțu, Aurora Barcaru, Silvia Miler, Gheorghe Truță, Madaleine Davidsohn, Paul Blaj, Adalbert Gyuris, Dan Perșa (poezie/proză mature sau în curs de maturizare... - dublate, cu generozitate - în pagină dedicată special! - de încercările curajoase, întru zbor inițiat, ale elevilor din liceele județului Bacău: Aura Șova, Loredana Cucu, Adela Iacobov, Diana Agop etc.) – ori la recenziile echilibrate, cu tentă apăsător hermeneutică, ale lui Grigore Codrescu, Aurel Pop, Gheorghe Mocanu, Constantin Stancu... – la eseurile, surprinzător de acribioase (pentru această specie...) ale lui Ion Necula, Ozana Kalmuski-Zarea - sau la savantele „incizii” în zona plasticii sau muzicii, adevărate exegeze, ale Luciei Filimon sau ale lui Cristian Nae...

Plus rubricile neuitării...”*in memoriam*”..., dar și „ghidurile” stabilității/stabilizării memoriei: paginile speciale, hărăzite bio-bibliografiei membrilor filialei U.S.R.-Bacău, dar și a celor din Uniunea Artiștilor

Plastici... (toți aceștia fixați, pentru memoria cititorilor - **în imagini semnificativ-reprezentative, întru personalizare!**)

...Artă și cultură, servite la discreție...! Opinii penetrante...Atitudini demne și ferme.

Poate că da. Toate acestea, la un loc.

...Da, firește că și oamenii decid, în oarecare măsură (teandric...), prin calitățile lor individuale, cultivate constant – **SOARTA și REZISTENȚA**. Noi, însă, privind „lucrurile” dintr-un unghi spiritualist cu...„panoramare”, avem o opinie oarecum nuanțată, vis-à-vis de **capacitatea de rezistență** a revistei **Plumb**. Și anume:

-această revistă, de la început, s-a situat sub auspicii bune, ca Atmosferă de Duh. Prin însuși faptul că și-a propus **NUMAI** o existență onestă. **NUMAI** luări de poziție spirituală nepartizane, non-violente ori gâlcevitoare întru dezbinare, zadar și pustiu – și, în niciun caz, vindicative (...drept la replică – oricând! - dar **NU** polemică, de aceea „cu parul”, ori „ca la ușa cortului”, întru dezmățul greșos al plebei josnice/înjosite de circulația cotidiană al „soitarilor” de meserie... !) - ci **corecte, principiale, constructive**. Și-a propus să **restaureze**, înainte de a-și propune să **instaureze** – **VALORILE CETĂȚII**. Spiritul de **FRATERNITATE, ÎNTRU DUH ȘI BUNĂ-VOIRE/BUNĂ FĂPTUIRE!**

Și-a dat sieși, ca lege primordială de ființare, pioșenia autentică față de Duh și de lucrările Lui. Și, când veni-va timpul (și el, timpul, vine mereu!) de a promova „noul”, acesta să fie, de fapt, o **structură de continuitate, iar nu de fractură!** „Arta Regală” (adică, Alchimia, tot atât cât și Arta Verbului Întemeietor) este, pururi, constructivă.

Deci, revista **Plumb**, după opinia noastră, prin conduita ei profund și chiar programatic moral-spirituală, și-a adus de partea ei și în sprijinul ființării ei, în primul rând, pe Stăpânul și Izvorul Ființei, pe Cel care CU ADEVĂRAT CONSTRUIEȘTE, iar pe falșii „zidari”, pe „Marii Iluzioniști”, îi identifică spre a-i ostraciza, a-i situa înafara Zidurilor Cetății de „Pâine a Vieții”.

Revista **Plumb** este și sperăm a continua să fie, până la „plinirea lucrării ei” pe Pământ, unul din Zidurile de Apărare ale Cetății Lui. Și cel ce își pune viața și lucrarea vieții lui, drept chezași pentru lecuirea rănilor deconstrucției, pentru a corecta, discret, dar ferm, greșelile de discontinuitate, cu consecințe disolutive, pentru mediul Cetății – **Bun și Drept este**, în fața Lui și a Lumii Lui. Deci, **REZISTENT !**

Această funcție **restaurator-taumaturgică** (și, pe cale de consecință – pentru că El este Verbul Demiurgic! - **onomaturgică!**) este singura constructivă și, deci, singura creatoare de Realitate Vie. Deci - **DIVINĂ**.

Așa să fie!

...Și **PLUMBUL (pre)face-se-va AUR!**

prof. dr. ADRIAN BOTEZ

Dascăli din Șulia (Mureș) după o întâlnire cu scriitorii Nicolae Băciut și Valentin Marica

TABLETĂ

Despre învățătură și Învățământ iarăși...

Mai colbăind rafturile cele de demult, pe fondul știrilor la foc de cuptor, întehit de Pro.Tv., Realitatea, Antene...despre valurile de absolvenți venind dinspre electoratul de la Univ. Spiru Haret (de unde și grija Pesedeului de-a nu-i necăji prea tare pe licențiații din ultimul cincinal), am deschis cartea lui Anton Pann pentru o *poveste a vorbii* :

Poartă condei la ureche,

Ca să-i zicem logofete.

Ce-nseamnă un *logofăt* pe lângă miile de licențiați?... de care însă nu te poți îndoi văzând *documentul* :

Nu e nici o îndoială

Are semn de procopseală...

Ar fi nedrept, să ne referim numai la un sector din învățământul actual...

În *Poveste* Anton Pann punctează etapele învățării fără deosebire de siglă, culoare politică (deși ce-are sistemul nostru de învățământ cu politica?!...)

Copilul răzgâiat rămâne neînvățat.

Ce înveți la tinerețe, aceea știi la bătrânețe.

Picioarele să-ți roază pragurile învățaților.

Autorul avertizează însă:

Nu cere de la prost învăț și de la bătrân, băț.

Bănuind parcă zilele noastre (de ce doar nenea Iancu?!), *finul Pepei* mai dă o șansă celor care n-au învățat la timp: *Toată lumea este școală !...*

Între timp *fabricile* posturilor de televiziune vin cu produse noi: accidente, scene de sex politic, coduri roșii, galbene, portocalii. Așa, pentru vacanța mare...

(Anton Pann, *Povestea vorbii și alte scrieri*, Ed. Tineretului,1964)

I. GRIGORE

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate domnule NICOLAE BĂCIUȚ -
Vă mulțumesc mult, pentru trimiterea
excelentei dvs. reviste (online - ...vorba
cuiva, dintre corespondenții dvs.: "pe când
și...pe suport de hârtie"?!) - **VATRA
VECHE!**

...Și vă mai mulțumesc, cu cea mai adâncă
smerenie și minunare, că ați potrivit zodiile,
în așa fel, încât să se întâlnească 1- textele
mele (pentru publicarea cărora vă sunt
recunoscător!), cu 2-interviul cu și cu
textele despre cel ce mi-a fost, atâția ani
(din 1974 și până în 1997! - ...și, în linii
mari, chiar până de curând, când, cu o
discreție revoltătoare, ne-a părăsit...!),
Maestru de Duh Eminesco-Românesc!!! -
...mult-regretatul (de mine și de către toți studioșii
ieșeni/români, adică de cei care au vrut, cu toată
onestitatea, să-și pregătească sufletul și mintea,
pentru crâncena luptă de apărare a valorilor
românismului, **CHIAR ÎN ROMÂNIA - ...și printre
români...!!!**) **Profesor/Ravvi** (cu demnitate
profesională **RARISSIMA**, în România aștei istorii,
zbruciumată, când de-o parte și când de alta a
Centrului Luminii - ...dar **el-Profesorul formând
oșteni-vizionari pentru România cea de deasupra
de veac, cea fixată, pentru veșnicie, în "Buricul/
Axa Izbăvitoare a Luminii"!**) - **DUMITRU
IRIMIA!!!**

Cu toată prețuirea mea admirativă

Adrian Botez

Dle Băciut,

Vatra a ajuns deja la o jumătate de an.
Vatra veche, desigur. Ce paradox în termeni, dar ce
bucurie în lectură. Vă felicit că aveți putere de a face
cheag vântul și de a-l transforma în sânge. Închegare
de vânt!

Cu drag,

Darie Duncan

Dragă Nicolae Băciut,

Primește mulțumirile mele împreună cu un
gând frumos, o clipă înainte de a pleca la Hunedoara,
spre a urca în Retezat.

Salutări prietenești,

Ion Scorobete

Vă mulțumesc pentru tot ce îmi trimiteți...și
mai ales pentru că nu mă lăsați să uit că sunt româncă
... Sufletul meu este și va fi mereu acolo în
România...Îmi lipsește mult activitatea Asociației și
duc dorul vernisajelor.

Cu multumiri,

Dora

Presupun că pe la voi se zice mulțam pentru
revista faină ce o construiți. Nu uitați că vă aștept cu

drag și dincoace de Carpați. Uitați-vă când aveți chef
pe www.ogindaliterara.ro și o să vedeți că merită să
ne

încercați cu niscaiva materiale.

Cu urări de bine,

Gh.A.Neagu

Stimate domnule Băciut,

Mulțumesc pentru frumoasa dvs. revistă.

**George ROCA
AGERO**

Mulțumesc mult! Îmi place foarte
mult revista! Dacă nu vă cer prea mult, aș
vrea să mi-o trimiteți și pe următoarea.....

Cu mulțumiri,

Leontina Boitoș

Excelent număr al revistei **Vatra
(românească?) veche!** Nici nu știam că
mai există. Faptul că ați renăscut-o este
extraordinar!

Sunteți de acord să o trimit și
colegilor mei? Ar fi un bun prilej de a afla despre
cultura din Mureș.

Eu personal am fost o singură dată la Tg. Mureș și
am rămas doar cu amintirea vânzătoarelor care nu
vorbeau românește și care ne-au amărat călătoria.
Până să dau de dvs., nu am crezut că acolo se face
cultură românească.

Darurile dvs. sunt frumoase și demne. Le
primesc cu plăcere, cu respect și cu simț de
răspundere. Conform eternei "legi a darului", vă
trimit, la rândul meu, din partea iutregii echipe de la
Iași, invitația de a participa, nemijlocit sau pe cale
electronică, la a treia ediție a Simpozionului Național
"Dimitrie Cantemir și vocația europeană a gândirii
românești", organizat în jurul datei de 26 octombrie,
ziua de naștere a Domnitorului. Detaliile vor fi
perfectate în toamnă; dar invitația, fie și de principiu,
rămâne! Vă trimit atasată scrisoarea de intenție.

Cu deosebită considerație,

Irina Iorga

Vatra Veche" și timp

Verbul "a aștepta" nu este caracteristic
cititorului de la "Vatra Veche".

Numărul șase al revistei târgu-mureșene,
redactor-șef Nicolae Băciut, oferă un sumar bogat,
din care nu lipsesc proza (Cornel Cotuțiu), poezia
(Ion Scorobete), prezentarea de carte ("Formele
neliniștii" de Serafim Duicu, "Despre omul frumos"
de Dan Puric, "La Răsărit de Apus" de Nicolae
Băciut, "Pești și parașute" de Icu Crăciun).
Dialogul cu Dumitru Irimia creează stări
contradictorii, retorice: a plecat dintre noi profesorul
care a inițiat, la Iași, Colocviul Eminescu, care a scris
"Dicționarul limbajului poetic eminescian",
profesorul de gramatică din anul trei, de stilistică din
anul patru, a cărei studentă și eu am fost, profesorul
care semnează îndrumător la lucrarea mea de licență
"În-lumină și întuneric la Eminescu și Blaga"?!...

Este în drum spre Eminescu, dacă nu va fi ajuns deja la el, în sens propriu, de data aceasta.

O idee desprinsă din dialogul cu Dumitru Irimia se potrivește și pentru revistă, și pentru destinul nostru: "A sta la vatră și a asculta povestea focului și povestea altora înseamnă să mergi mai departe."

Numărul actual al revistei "Vatra Veche" este ilustrat cu lucrările sculptorului Sever Suciu, a cărui expoziție permanentă se află la Casa de Cultură din Târnăveni.

Elena M. CÎMPAN

Mesagerul, 20 iulie

Nu, nu mi-ați trimis acest număr.
Vă mulțumesc din suflet pentru... Eminescu...

Luminița Mănescu

**Frumoasa, frumoasa "Vatra veche", Bădie!
Felicitari!**

Vatra veche, număr de vară

Dacă unele publicații literare apar cu întârziere, revista „Vatra veche” iese deja în lume cu numărul pe august. Foaia ilustrată, având ca redactor-șef pe Nicolae Băciut, ne prezintă, încă de pe prima pagină, o sculptură a artistului Sever Suciu, integrat în pagină cu poezia „Nod” semnată de Elena M. Cîmpan. La rubrica „Ochean întors”, Nicolae Băciut vorbește despre Universitatea „Echinoc”. Revista propune și un dialog cu Dumitru Irimia, susținut de Valentin Marica. Cleopatra Lorințiu descrie „Dulcea harababură”. Cartea de gânduri „La răsărit de apus” a lui Nicolae Băciut este recenzată de Mariana Chețan, iar Elena M. Cîmpan vorbește despre „Peștii și parașutele” lui Icu Crăciun. La capitolul proză ne întâlnim cu Cornel Cotuțiu și un fragment din „Apoi”. Interesante sunt materialele lui Ioan Lăcătușu despre „Nicolae Iorga la Târgu Mureș” și Maria Borzan despre „Cununa la secerat la Sânmihaiu de Pădure”.

Un număr care se integrează cu succes în rândul publicațiilor bune pe care le are România.

Menuț Maximilian

Răsunetul, 22 iulie 2009

Mai bine de două ori, decât niciodată...
Felicitări pentru felul frumos în care creșteți!

Am niște întrebări:

1. M-a impresionat doamna Cleopatra Lorințiu. Cine este?

2. Reiese dintr-un articol că Biblioteca Județeană ar avea un centru de dezbateri de care ar răspunde Monica Avram. E adevărat?

3. Aș putea spera să sprijiniți pe cineva să debuteze în viața culturală (scrisă) mureșeana? Este o foarte bună fostă elevă de-a mea de la Pedagogie, absolventă de Română-Etnologie la Cluj, profesoară foarte bună la Școala Generală nr. 2.

În rest, numai de bine. Cu mulțumiri pentru tot și toate!

Eva SZEKELY

PS Încă nu am primit documentul de sus, de la București, însă am informația că am fost confirmată de conf... Mulțumesc pentru tot sprijinul. Mă gândesc că mă voi mai relaxa puțin și voi mai scrie și eu câteva recenzii ale unor cărți citite de door..., nu de musai, și le voi publica prin **Vatra veche**.

Poem

Dacă mai suferă vreun semen sau se teme,
Permiteți-mi să vă ofer poeme –
Poeme dulci, poeme siropoase,
De gălci, de dinți, de cap, de junghi, de oase,
Poeme pentru plata la frizer,
Poeme care n-au și nici nu cer,
Poeme cu tăcerea în urechi,
Poeme noi, cu-aceleași vorbe vechi,
Poeme care nu au ce să spună,
Poeme care tac o vorbă bună,
Poeme care râd, tușesc, sughit,
Poeme pe o muchie de cuțit,
Poeme care se îmbracă, se dezbracă,
Poeme pentru muncă sau de clacă,
Poeme care nu știu să vă cheme –
Într-un cuvânt, măcar atât: poeme...

Și pentru darul meu, va rog, iubiți,
Să nu mă copleșiți să-mi mulțumiți,
Nu mă poftiți degrabă la banchete,
Nu-mi dăruiți nici haine și nici ghetă,
Nu-mi ridicați nici ode, nici palate,
Nu mă-ngrijiți de dor ori sănătate –

Doar pentru cei ce suferă, se tem,
Permiteți-vă: scrieți un poem...

22 iulie 2009

Cu respect,
Jianu Liviu-Florian

Vă mulțumim frumos că nu ne uitați și că ne faceți o astfel de bucurie!

Cu stimă,

prof. Carmen Guef,
Muzeul Memorial Nichita Stănescu

În căutarea literaturii la Nürnberg – Cornel Cotuțiu, Nicolae Băciut, Daniel Renon, Olimpia Pop, Aurel Rău, George Ani, Mircea Măluț

SUMAR

7/2009

- Ocean întors *LECTURI DE VACANȚĂ, Nicolae Băciut/2
- VATRA VECHIE DIALOG CU LUCIAN VASILIU/3
Cronica literară* ERA SUPĂRĂCIOȘILOR, Nicolae Băciut/6
- NOBEL PENTRU NOBEL, Elena M. Cîmpan/9
MARANON SAU ADEVĂRATA ISTORIE A
DESCOPERIRII LUMII NOI/Anca Chiorean/10
POVESTE RĂSĂRITULUI, Menuț Maximinean/12
„NENUMITUL”, ÎNTRE VIS, FIINȚARE ȘI FORMĂ,
Eugen Axinte/13
- Poezie: ÎNFRUNTAREA, Eugen Axinte/14
Filtre* VERBUL ÎN NUDITATEA SA, Constantin Stancu/15
- ELENA DANIELA SGONDEA, DEFINIREA
UMBREI, Ion Scorobete/16
- PROF. UNIV. ION POPESCU BRADICENI - IDEEA
DE TRANSMODERNISM, Ion Evu/16
- ÎNFRUPTARE DIN POESIA LUI COSTEL STANCU,
Ioan Evu/17
- UN POET AL LUMINIU, Luan Topciu/17
- DULCE HARABABURĂ *CE-AM VORBITCU
DOMNUL FRANÇOIS FETJÔ ÎNTR-O SEARĂ DE
IARNĂ, Cleopatra Lorințiu/18
- DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII * SÂNZIENELE,
ZIUA FLORILOR DE LEAC LA PETRIȘ VALE,
Maria Borzan/21
- SEMNELE TIMPULUI ÎN CULTURA
TRADIȚIONALĂ,
Luminița Țăran/23
- DEBUTUL FILOSOFULUI AL. BOGZA, Ion
Filipciuc/25
- ATLAS * ALDA FORTINI/27
- POEZIE ALBANEZĂ DIN KOSOVA, SABI
KEÇMEZI BASHA/28
- DOVEZI ALE URMELORE ALBANEZE PE PĂMÂNT
ROMÂNESC, Baki Ymeri/29
- ASTERISC * CONFESIUNI, DESPRE
„SENTIMENTUL ROMÂNESC AL FIINȚEI”, LA
SALONUL LITERAR „DARIE MAGHERU”, Eugen
Axinte/30
- POEZIE * NICO, Eugen Axinte/31
- GALERIA CĂTĂLIN ZAHARIA/32
- POPASURI CULTURALE * CENTRU DE CULTURĂ
„REDUTA” BRAȘOV/33
- O SCRISOARE (NE)PIERDUTĂ, Nistor Radu
Florea/33
- CETATEA SIGHIȘOAREI REFLECTATĂ ÎN
COLECȚIILE BIBLIOTECII JUDEȚENE MUREȘ,
Liliana Moldovan/34
- CRUCEA DIN FEREAȘTRĂ, Nicolae Băciut/35
- CONCURSUL INTERNAȚIONAL DE CREAȚIE
„VERONICA MICLE”, MAGDA NEGREA/36
- ORA DE RUGĂCIUNE, Puiu Moiceanu/37
- ALBUM/38
- AUTORI MUREȘENI/38
- REVISTA PLUMB: ÎNTRE „GREUTATEA”
BACOVIANĂ ȘI COMPETIȚIA CONTEMPORANĂ,
Adrian Botez/39
- TABLETĂ * DESPRE ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI
ÎNVĂȚĂMÂNT IARĂȘI..., I. Grigore/40
- CURIER * DE LA „VATRA” VECHIE LA NOUA
„VATRA VECHIE”/41
- VÂRSTELE CREAȚIEI, Nicolae Băciut/43
- STAREA PROZEI * DULCE AMAR..., Maria
Bogdan/44

Vârstele creației

Pe un ton alarmist, mulți anunță moartea literaturii, mulți condamnă copiii că nu mai scriu, că nu mai citesc, că sunt robii calculatoarelor, discotecilor, barurilor etc.

Poate că există și o astfel de față urâtă a copilăriei, tinereții. Dar ea nu e specifică doar acestor ani. Ea a existat dintotdeauna și va avea întotdeauna de plătit vamă.

Există însă și copii frumoși, interesați nu doar de citit, ci își dau ei înșiși drumul elanurilor lor creatoare, demonstrând că nu s-au robotizat, că au sensibilitate, că au curetenie sufletească.

Un concurs de creație literară și eseu, la nivel local, m-a pus în fața unui vraf de manuscrise. „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă” a fost un pretext liric și eseistic pentru mulți copii. Vă propunem în această pagină pe câțiva dintre ei, nu într-un clasament și constrânși, într-un fel și de dimensiunea textelor. Pentru că în concurs s-au prezentat și eseuri care ar ocupa chiar o pagină de ziar.

Iulia Georgiana Moldovan, Maria Medeea Constantinescu, Cristina Nașca, Mara Romonți, Alexandra Bucur, Laura Ioan Jimbu, Ramona Strete, Doina Pocan, Andreea Vajda, Rareș Urzică, Anca Morar, Andrea Kereki, Camelia Septimia Săbăduș, Cristina Brad, Veronica Budai, Camelia Bianca Adamoși, Teodora Otilia Corneanu, Anca Chiorean, Teodora Varo, Ioana Stângaciu, Claudia Sârbulescu, Bogdan Halațiu, Tamara Denisa Chebuțiu, Monica Burian, Carina Ștefania Petculescu, Ana-Daria Moga, Claudia Roxana Rus, Hilda Șumălan, Teodora Otilia Corneanu, Roxana Călugăru, Bendriș Teodora ș.a. sunt nume care au șansa să ajungă „un nume adunat pe-o carte”.

Mai e un aspect, deloc de neglijat, care are la fundamentul său un fundament proverbial: „Omul sfințește locul”. Acești copii au profesori care la rândul lor au preocupări literare, antrenează creativ elevii. Așa că, tot în linia proverbelor, aș spune, parafrazând, „Spune-mi ce profesori ai, ca să-ți spun cine ești”!

Există o vârstă a creației, care n-are nici o legătură cu anul nașterii. Dar parcă nicio vârstă nu pune mai frumoase aripi creației cum pune tinerețea!

NICOLAE BĂCIUȚ

OCHIUL CICLOPULUI

Tradiție și... modernitate! Sorina Bloj, cu costumul popular al bunicii și cu video-camera fiicei! La festivalul Văii Mureșului.

Starea prozei

Dulce amar

“Pași repezi și nehotărâți o aduseră pe stradă. Mai auzi frânele unei roți frecându-se pe asfalt apoi simți cum un braț puternic o trage înapoi.

Un bărbat o imobilizase. Acum se uita îngrozit la ea. În jurul lor începuse să se adune multă lume. Atunci bărbatul care-i salvase viața o luă de braț, de parcă i-ar fi fost soție sau soră, și o conduse spre primul restaurant.

Director de onoare

MIHAI SIN

Redactori:

Eugen Axinte, Mariana Cristescu, Răzvan Ducan, Eugen Evu, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Valentin Marica, redactor-șef adjunct, Cristian Stamatiou

Correspondenți : Bianca Osnaga, Melania Cuc, Elena M. Cîmpan, Iulian Dămăcuș,

Maria își reveni când două mâini puternice încercau s-o așeze, aproape cu forța, la o masă. Îl auzi pe omul din fața sa cerându-i ospătarului, cu o voce, care Mariei i se păru deosebit de plăcută:

“Două coniacuri și două cafele tari, vă rog.”

- Bea! auzi Maria îndemnul necunoscutului din fața sa, așezându-i paharul foarte aproape de mână. Ce-i cu dumneata!? Dacă nu te-aș fi tras eu, ajungeai sub roțile mașinii!

Maria nu îndrăzni să ia paharul de pe masă. Se uita mirată în ochii omului hotărât, care-i salvase viața. După puțin timp își făcu curaj și fără să spună un cuvânt, după ce-l mai privi pe necunoscut mirată și încă speriată, apucă paharul cu toată mâna, îl duse la gură repede, parcă cu frică să nu se răzgândească. Băutura tare îi arse gâtul, făcând-o să scuture puternic din cap și să închidă ochii în același timp.

“Necunoscutul” o privi nedumerit. După o scurtă clipă de tăcere, clipă care i se păruse o veșnicie, auzi vocea Mariei:

- Mulțumesc.

- N-ai pentru ce. Să nu mai faci asta niciodată! E păcat să mori atât de tânără și de frumoasă!... Mă numesc Mihai. Mihai Stan.

- Maria, zise simplu fata.

Omul părea de vreo treizeci de ani. Avea o ținută distinsă, cu un surâs cald în colțul buzelor. Continuând să o privească în tăcere pe fata din fața sa, îi zâmbi părtaș atunci când văzu că încearcă să se ridice de pe scaun. O auzi îngânând cu o voce scăzută, parcă ispășită de păcatele pe care Mihai nu le cunoștea.

MARIA BOGDAN

(fragment de roman)

Darie Ducan, Cleopatra Lorințiu, Ioan Matei, Victor Știr, Claudia Șatravca (Chișinău), Daniel Renon (Germania), Gabriela Mocănașu (Paris), Ligia Grindeanu (SUA) Dwight Luchian-Patton (SUA)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu pot fi preluate fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciut 2009 *Email : nbaciut@yahoo.com *Adresa redacției: Targu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine exclusiv autorilor.